

Betrekken bij
PS-vergadering van
1 februari 2023

Transcript (woordelijk verslag)

---

van de vergadering van de
Statencommissie Omgevingsbeleid

---

gehouden op 11 januari 2023

Transcript

Vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid

Woensdag 11 januari 2023

Locatie: Statenzaal

Aanwezig:

mevrouw A. Udinga (voorzitter)
de heer M.A.M. Berends (PvdA)
de heer E. Bos (GroenLinks)
de heer J.F. Bos (Forum voor Democratie)
de heer R.A.A. Bosch (PvdA)
de heer F.P. Duut (JA21)
mevrouw A.M. Kleine Deters (D66)
de heer T.A. Koopmans (PVV)
mevrouw S.D. Kort (STIP)
mevrouw F.S. Mensen-Maat (PvdA)
de heer J.J. Moes (VVD)
de heer W.L.H. Moinat (SP)
de heer K. Neutel (CDA)
de heer J.R. Oosting (VVD)
mevrouw S.J. Peeks (Partij voor de Dieren)
de heer H.J. Pragt (D66)
de heer R.R. Pruisscher (ChristenUnie)
de heer J.J. Rook (GroenLinks)
de heer A.K. Schoenmaker (Sterk Lokaal Drenthe)
de heer J.G.M. Schomaker (PvdA)
mevrouw E.C. Vedder-Monaster (CDA)
de heer S.J. Vegter (CDA)
de heer H.H. Veldsema (ChristenUnie)
de heer A. Vorenkamp (PVV)
de heer H. van de Weg (SP)
de heer J.R. Wiersema (Sterk Lokaal Drenthe)
mevrouw B. Zouine (D66)
mevrouw R.R.M. Zuiker (Partij voor de Dieren)
mevrouw F. Zwaan-Alberts (VVD)

de heer J. Beerlings, statenadviseur

Voorts aanwezig de leden van GS:

de heer H.G. Jumelet (CDA)
de heer J.N. Kuipers (GroenLinks)

Afwezig:

de heer R.W. Camies (JA21)
de heer J.W. Drukker (JA21)
mevrouw E. Slagt-Tichelman (GroenLinks)

gedeputeerde N. Vedelaar (PvdA)
gedeputeerde H. Brink (VVD)
gedeputeerde T. Stelpstra (ChristenUnie)

1. Opening

De voorzitter: goedemorgen allemaal aanwezig in deze zaal. Wilt u allemaal naar uw plek toe gaan, dan gaan wij zo beginnen met deze vergadering van Omgevingsbeleid. Welkom aanwezigen in de zaal. Welkom ook alle mensen die thuis meekijken en meeluisteren via het internet. We zijn vandaag niet helemaal compleet. We hebben namelijk afmeldingen ontvangen van de heer Drukker van JA21 en ook de heer Camies van JA21 is afwezig. Mevrouw Slagt van GroenLinks is afwezig. Verder zult u het vandaag moeten doen met de gedeputeerden die u voor u ziet, want zowel gedeputeerde Vedelaar als gedeputeerde Brink zijn vandaag afwezig en ook gedeputeerde Stelpstra is afwezig. Het quorum is daarmee vandaag wel aanwezig, dus dat is in ieder geval positief. Er hebben zich geen insprekers gemeld. We hebben ook een korte agenda die, als het goed is, voor de lunch afgelopen is. Dus daar gaan we ook weer gewoon voor. Iets met goede voornemens, laten we het daar op houden.

2. Vaststelling van de agenda

De voorzitter: Nou, dat was dan de vaststelling... of, we gaan over naar de vaststelling van de agenda. Heeft iemand een opmerking over de agenda? Dit komt nog, mag, mijnheer Moes. Volgens mij wordt daar straks iets over verteld. Iemand iets over de agenda? Ja, ik zie de heer Bos van GroenLinks. Gaat uw gang.

De heer Bos: Ik merk op dat de fractie van de PVV best wel veel vragen aan de hand van een agendapunt stelt aan andere fracties. En ik vroeg me af of dat logisch was of dat we niet beter gewoon tot een agenderingsverzoek kunnen komen.

De voorzitter: Dank u wel. Ja, daar hebben wij het inderdaad ook even intern over gehad en ik zal daar voorafgaand aan het agendapunt iets over zeggen. [Voorzitter praat met de Statenadviseur rechts van haar]. Voor nu, het presidium heeft besloten om het wel op deze manier te gaan doen. Dus. Voldoende? Ja. Anderen nog over de agenda? Niet het geval.

3. Mededelingen

De voorzitter: Dan gaan we door naar de mededelingen en dan geef ik graag het woord aan de heer Veldsema van de ChristenUnie. Gaat uw gang. En hij neemt de paprika's mee, dus wellicht het antwoord op de vragen van de heer Moes.

De heer Veldsema: Dank u voorzitter. Je zou natuurlijk kunnen denken zo aan het begin van het nieuwe jaar: Het zal wel iets te maken hebben met een gelukkig nieuwjaar of zo, dat jullie ook allemaal veel gezondheid en zo toewensen. En dat is ook waar, maar ik heb hiervoor gekozen om jullie eigenlijk aan het denken te zetten en daarom heb ik dit voor jullie meegenomen. Ik krijg namelijk een beetje haast. Na maart zitten jullie hier in een andere samenstelling. Ik zal er waarschijnlijk niet bij zijn. En de energietransitie en alle dingen op dat gebied van energie blijven wel doorlopen. Nou wordt er in Drenthe een heleboel gedaan. Er wordt geïsoleerd bij het leven, er wordt energie gewonnen uit wind en uit zon. Maar één dikke vis blijft nog een beetje onderbelicht. Dat is warmte. Restwarmte uit industrie of geothermie. Afgelopen jaar zijn we op

uitnodiging in Schoonebeek geweest bij de NAM, het ministerie van Economische Zaken was erbij en de provincie. En zonder daar cynisch over te willen doen, maar het zou me niet verbazen als de NAM een vergunning gaat krijgen om toch proceswater daar ergens in de grond te kunnen injecteren. Misschien onder voorwaarden, maar goed. Ik heb toen bij die bijeenkomst gevraagd: Kunnen jullie nou ook van die leidingen gebruik maken om geothermie, aardwarmte, te winnen? Nou, binnen de kortste keren kreeg ik als reactie terug dat dat natuurlijk niet kon. Dat was veel te ingewikkeld. Ik ben vervolgens aan het zoeken gegaan. Ik heb ambtelijk ook nog wat vragen uitgezet, maar het bleef een beetje hangen. Totdat ik eind vorig jaar en begin dit jaar door omstandigheden door de Noordoostpolder reed en bij Luttelgeest bij een bedrijf langsreed, een gigantisch groot kassencomplex, waar ze stoplichten blijken te maken. Paprika's, echt hectares. En bij dat bedrijf was een grote aardwarmte installatie. Ik heb daar achteraan gebeld en met die mensen gesproken. Ook van hieruit wordt gevraagd naar achtergrondinformatie. Dat het niet alleen maar foldertjesinformatie is, maar dat het ook echt gedegen met getallen en vergunningen en het hele spul compleet naar aan ons toe komt. Maar dat duurt even, dat kost even tijd. En wat ik nou hoop te bereiken, is dat iedere keer dat jullie in een winkel komen en zoiets zien liggen, al of niet verpakt, daar gaat het even niet om, dat je het idee hebt: Het kan wél. Het is echt mogelijk om commercieel ook interessant aardwarmte te winnen. En zeker die hoek in Zuidoost-Drenthe is daar mijns inziens geschikt voor. Dus als jullie nou bij zo'n bijeenkomst komen binnenkort, stel dan ook alsjeblieft kritische vragen. Eet ze lekker op en als je er flauw van bent, mag je ze ook achter weer in de doos leggen. Prima. Ik zorg wel dat ze op een goed adres terechtkomen. En natuurlijk wens ik jullie allemaal gezondheid. Dank u.

De voorzitter. Dank u wel mijnheer Veldsema.

4. Besluitenlijst van de vergadering van 23 november 2022

De voorzitter. We gaan verder met punt 4, de besluitenlijst van de vergadering van 23 november 2022 en de lijst van toezeggingen. Heeft er iemand iets te melden over de besluitenlijst? Dat is niet het geval. Dan is deze hiermee vastgesteld. En is er iemand, dat kan ook een gedeputeerde zijn, die nog iets wil zeggen over de toezeggingenlijst? Ook niet het geval. Dan nemen we die lijst voor kennisgeving aan.

5. Ingekomen stukken

De voorzitter. Gaan we verder met agendapunt 5, de Ingekomen stukken. Toegezonden is een lijst met ingekomen stukken A.1 t/m A.16 en B.1 t/m B.18. Zoals bekend kunnen de schriftelijke vragen gesteld worden tot dinsdagmorgen 9.00 uur voorafgaand aan de commissievergadering. Er zijn ook weer meerdere schriftelijke vragen over de Lis gesteld. Deze zijn ook op het SIS gezet en aan u en de gedeputeerde gemaïld. De volgende vragen zijn binnengekomen. Ik geef het woord aan de fractie van de VVD, die een vraag heeft over A.6, de Foto Landbouw Noord-Nederland. Gaat u gang mijnheer Moes.

De heer Moes. Dank u wel voorzitter. Hoewel geen vraag maar een verzoek, dat we dit graag willen agenderen voor een volgende vergadering.

De voorzitter. Dat kan natuurlijk ook. Hartstikke goed, dat staat genoteerd. Nou, u kent de procedure, dus daar hoeft ik niks meer over te zeggen. Dan gaan we naar A.7, de fractie van de PvdA de heer Bosch.

De heer Bosch: Dank u wel voorzitter. In het vastgestelde Uitvoeringsprogramma 2023 van het team VTH lezen we in de paragraaf ten aanzien van toezicht en handhaving op de omgang met houtopstanden in het kader van de Wet natuurbescherming, dat het toezicht op de naleving van kapvergunningen en herplantplicht qua prioritering laag is ingeschaald, terwijl toezicht op illegale activiteiten juist zeer hoog is ingeschaald. De vraag aan het college is: Hoe valt deze lage prioritering van het toezicht op kapvergunningen en herplantplicht te rijmen met eerdere discussie in deze Staten rondom de zorgelijke ontwikkelingen rondom houtopstanden onder andere in het kader van de Bomen- en Bossenstrategie?

De voorzitter: Dank u wel. Ik geef graag het woord aan gedeputeerde Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel voorzitter. De vraag van de heer Bosch kan ik begrijpen. Het is een overzicht natuurlijk, het VTH Jaarplan, voor de activiteiten. Daar moet een prioriteit in worden gemaakt wat betreft de werkzaamheden. Maar misschien is het goed om even, want dat is eigenlijk de achterliggende vraag: Hebben we wel goed oog en oor voor de dingen die wij met elkaar belangrijk vinden en zeker ook in die Bomen- en Bossenstrategie hebben benoemd? Gewoon maar even de context. Door het kappen van een houtopstand ontstaat direct vanuit de Wet natuurbescherming een herplantplicht. Dat heb ik al eerder gemeld hier bij gelegenheid. Na een kapmelding vindt door de provinciale toezichthouders een 100% controle plaats van de herplantplicht. En dat gebeurt bij voorkeur in het derde jaar na het kappen. Maar aangezien er een wettelijke plicht tot herplantplicht is, is de controle ook in het vijfde of vierde jaar mogelijk. Derhalve wordt prioriteit gegeven aan toezicht op illegale activiteiten om zorg te dragen dat ook hier na illegale kap wordt herplant. Maar met de 100% controle kunnen we zeggen, dat alle percelen waarvoor een kapmelding is gedaan wordt herplant, of op dezelfde locatie of na compensatie op een andere geschikte locatie. In ons systeem kort gezegd zitten zoveel momenten, dat we daar ook oog en oor voor hebben, dat wat is afgesproken ook wordt gedaan voorzitter. En daarom de lagere prioriteit, omdat we kijken naar de illegaliteit, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel voor de beantwoording. We gaan verder A.11 en heer Bosch heeft hier ook een vraag over. Gaat u gang. PvdA.

De heer Bosch: Dank u wel voorzitter. Niet zozeer een vraag, maar ik wil namens mijn fractie wel bij dit punt, de Startnotitie strategie overige veengronden, in ieder geval waardering uitspreken voor de wijze waarop dit door het college wordt opgepakt naar aanleiding van de motie die hierover vorig jaar is ingediend. Dus dank daarvoor.

De voorzitter: Dank u wel voor het compliment. Dat wordt in ontvangst genomen. Maar de fractie van de PVV heeft ook een vraag en die betreft A.12. Gaat u gang.

De heer Vorenkamp: Voorzitter dank u wel. Ik heb niet veel vragen, maar inderdaad over A.12 en A.13. Dat gaat over de Verlening subsidieregeling voorkomen schade door wolven. Die regeling wordt uitgebreid ten behoeve van andere landbouwhuisdieren. Prima, want niet alleen schapen, maar ook bijvoorbeeld kalveren, veulens en zelfs paarden en koeien vallen nu regelmatig ten prooi aan de wolven. Op deze typen wordt gedoeld voorzitter. Het beschikbare subsidiebedrag wordt met € 200.000 verhoogd. Krijgt de provincie Drenthe deze kosten van het Rijk vergoed?

De voorzitter: Dank u wel en ik vraag weer gedeputeerde Jumelet voor de beantwoording.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, het is weer in zo'n vergadering als deze gymnastiek, dus ik ga van mijn plek elke keer naar hier. Dat is volgens mij ook de bedoeling, dus met veel liefde. De vraag van de heer Vorenkamp betreft inderdaad het voorkómen van schade door wolven, maar zeker ook als het gaat om de vergoeding. Dat hebben we met elkaar al vaker aan de orde gehad. Het is goed om te melden dat die subsidieregeling verlengd is. Dat was ook al eerder aangekondigd. En we hebben ook aangekondigd dat die subsidieregeling zou worden verbreed en dat betreft runderen, varkens, paarden, pony's, ezels en alpaca's. Daar komen we ook met een voorstel, want het moet wel ook ingeregeld worden. We hebben dat ook al kenbaar gemaakt aan de desbetreffende sectoren. En uw vraag gaat over of we die kosten ook door het Rijk vergoed krijgen. Het antwoord daarop is: Nee. Voorzitter.

De voorzitter: Dat is een kort en duidelijk antwoord, waar de heer Vorenkamp het volgens mij mee gaat doen. Dank u wel. Dan gaan we naar A.13 en dat is ook een vraag van de PVV, de heer Vorenkamp. Daar zou een reactie komen van gedeputeerde Stelpstra, maar die is er niet, dus ik hoop dat een van de andere gedeputeerden daar iets over gaat zeggen. Is dat de heer Jumelet? Mijnheer Vorenkamp, gaat u gang.

De heer Vorenkamp: Dank u voorzitter. Dit gaat over de consequenties van de rechterlijke uitspraken inzake het stikstofbeleid, over de rechterlijk gevraagde additionaliteitsvereiste bij vergunningverlening. Dat is een hele belangrijke namelijk. Ten behoeve daarvan wil het Rijk in plaats van de door Remkes voorgestelde 500 - 600 bedrijven nu 2000 - 3000 zogenaamde piekbelasters opkopen. Maar zelfs dan blijkt het dus onduidelijk te zijn of voldaan kan worden aan deze vereiste, die additionaliteitsvereiste, en of zelfs maar de PAS-melders hiermee geholpen kunnen worden. Nou, dat is helemaal verschrikkelijk. Toont dit niet het failliet aan van het specifiek door Nederland ingezette Natuurbeleid, dat stelt: Natuurbeleid is hoofdzakelijk gelijk aan stikstofbeleid. Dat wil zeggen: Inzet op stikstofdepositievermindering. Andere landen in Europa doen dit niet. De provincie gaat over de natuur. Toch? Wordt het nu niet eens tijd dat wij, die erover gaan als provincie, dit duidelijk gaan maken in Den Haag? Dank u.

De voorzitter: Dank u wel. De reactie komt van gedeputeerde Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, de laatste keer dat wij bij elkaar waren, dat was voor de Statenvergadering, dat liep wat uit en ik mocht om 17.30 uur meedoen bij een rondetafelgesprek met de Tweede Kamerleden. Ik was daar dus bij die vergadering iets eerder weggegaan. U had net aan de orde de kwestie van de PAS-melders en de motie die aan de orde was, door VVD en CDA en anderen ingediend, die ging over de noodwet voor de PAS-melders. Ik heb dat daar gemeld en in dat gesprek ook duidelijk aangegeven hoe Drenthe erin staat. We willen graag meewerken aan de oplossing van de stikstofcrisis. Natuurherstel werken we aan. We werken aan een goed stelsel van vergunningverlening en we zullen ook met elkaar moeten reduceren. Ik heb daar kenbaar gemaakt dat het voor ons dan gaat over helderheid en duidelijkheid voor de PAS-melders, maar ook de menselijke maat en niet werken vanuit de Excelsheets. Als het allemaal doelmatig en effectief is, dan hebben we het met elkaar geregeld. Hier is vaker aan de orde geweest in deze Statenzaal dat we leefbaarheid belangrijk vinden en dat in de hele aanpak ook de sociaaleconomische context van belang is. Natuurherstel geen enkele discussie. Stikstofreductie moet op orde zijn. We gaan met elkaar aan de slag als het gaat om perspectief voor de landbouw. Al die elementen meegewogen, met ook die sociaaleconomische weging, maken we steeds kenbaar. Dat zullen we blijven doen. Ieder maakt zo zijn afweging als het gaat om wat je er dan van vindt. Maar wij hebben kenbaar gemaakt dat we kritisch zijn, maar dat we graag ook

verder willen. Misschien ook nog wel één opmerking daarbij: We kunnen het hebben over het eindplaatje, wij willen we graag beginnen, we zijn al begonnen trouwens, maar geef ons geld en vertrouwen. Dat is elke keer de boodschap en dan kunnen we ook hier denk ik weer met elkaar los om verder de natuur op orde te brengen en de vergunningen te verlenen, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Als u even blijft staan, want de heer Vorenkamp heeft nog een korte vraag.

De heer Vorenkamp: Voorzitter dank u wel. Een hele korte vraag, maar ook een opmerking. De opmerking is: Stelt u zich niet, en dat is mijn mening inderdaad, veel te passief op? In de vorm van: Wij zijn uitvoerder, Rijk zeg het maar, wij zijn uitvoerder. Maar wij gaan over het natuurbeleid en dat hoorde ik u niet zeggen. Ik hoorde u niet zeggen: Dat moet anders. Dat hoorde ik u niet zeggen.

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, ik verwijs u naar allerlei publicaties waarin toch duidelijk wordt gemaakt wat de provincie Drenthe voor staat. Een provincie waar prachtige natuur is, waar we in ieder geval kunnen constateren dat het goed boeren is, waar ondernemers kansen krijgen, waar we met elkaar ook vergunningen kunnen verlenen. En dan trekt u een conclusie. Maar volgens mij zijn wij zeer kritisch richting wat er nu voorligt. En we zeggen steeds met alle provincies: Schiet eens op. U hoorde het gisteren ook de commissaris van de Koning hier nog zeggen in de nieuwjaarstoespraak: We gaan aan de slag, dit jaar, maar maak het ons wel mogelijk. Kom met de doelen, maak het duidelijk, want de mensen in de samenleving hebben duidelijkheid nodig. En dat vinden wij ook als college voorzitter.

De voorzitter: Fijn dank u wel. We gaan verder met A.16 en mevrouw Zwaan van de VVD heeft daar een vraag over.

Mevrouw Zwaan: Dank u wel voorzitter. Betreffende de stand van zaken Drentse woningbouwopgave, een brief van GS van 22 december jongstleden. De VVD-fractie verwacht enige frictie tussen de ambities genoemd in deze brief en de Omgevingsvisie waarin weinig tot geen ruimte geboden wordt om te bouwen in bijvoorbeeld dorpen of op essen. Een voorbeeld daarvoor dat wij dan kunnen noemen, is de gemeente Westerveld. Ook in een op 17 november jongstleden gepubliceerd artikel van bouwend Nederland worden zorgen geuit. Ik heb in mijn vraagstelling het linkje meegestuurd. Ik citeer uit dat artikel beknopt: 'Van het bod door de provincie Drenthe van 13.631 woningen tot 2030 valt nu slechts 33% onder de harde plannen. En dat terwijl de realisatie van woningbouw afhankelijk is van tal van kritische succesfactoren.' Daaronder wordt onder andere stikstof ook in genoemd. En er staat: 'Heeft de provincie haar bod gedaan onder voorbehoud dat het Rijk tegemoet komt aan allerlei randvoorwaarden?' En ook daarin staat: 'Al met al is de haalbaarheid van het bod op dit moment nog omringt door onzekerheden.' Onze vraag aan het college: Lopen onze woningbouwambities straks stuk op een te beperkte Omgevingsvisie en de onzekerheden voor Drenthe genoemd in het stuk van Bouwend Nederland? Kan het college hier antwoord op geven? Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: En voor de beantwoording komt naar voren gedeputeerde Kuipers.

Gedeputeerde Kuipers: Dank u wel. Dank ook voor de vraag mevrouw Zwaan. Ik zal proberen een beetje beknopt, toch inhoudelijk antwoord te kunnen geven. Kijk, u heeft gezien dat wij die

regionale woondeals hebben gesloten tussen het Rijk, de provincie en de gemeente. Het blijft goed om te benadrukken: Wij waren als eerste in Nederland daarmee klaar en er zijn tot op heden slechts in twee provincies regionale woondeals gesloten. Dat komt allemaal, omdat wij van het begin af aan die goede samenwerking hebben gehad tussen partijen in Drenthe, nadrukkelijk de gemeenten, maar ook de diverse marktpartijen die in Drenthe actief zijn. Kijk, onder die 13.000 woningen waar we nu voor hebben getekend, liggen ook allemaal plannen onder. Dus 100% wordt gedekt door plannen. Een derde daarvan is hard. Dat betekent dat er een voorbereidingsbesluit op het bestemmingsplan ligt en dat is dus openbaar. Maar de rest is nog vertrouwelijk. Maar zoals u eerder ook heeft kunnen lezen, we hebben afgesproken dat we die in de komende twee jaar allemaal hard gaan maken. Dus voor 1 januari 2025 moeten alle plannen harde plannen zijn. Van al die plannen die dat nog niet zijn, weten we dus, omdat er al plannen onder liggen, wel redelijk goed welke belemmeringen er allemaal nog op de weg liggen per plan. Onze inschatting, samen met de gemeente en het Rijk, is dat dat niet makkelijk is, maar dat het zeker wel realistisch is om te doen. En dat is ook waarom we als college hebben geoordeeld dat wij hiervoor willen tekenen. Als je dan specifiek vraagt naar onze Omgevingsvisie, dan kan echt veel meer dan vaak wordt gedacht in plannen. Als u het mij persoonlijk vraagt, zou onze Omgevingsvisie eerder wat strakker kunnen om goede sturing te geven aan de woningmarkt dan dat die ruimer moet. Het gaat er alleen om vroegtijdig betrokken te zijn vanuit onze afdeling RO. En het helpt enorm dat we via onze Woonagenda in het impulsteam die plannen kennen en dus ook vroegtijdig aandacht kunnen vragen voor de dingen die in onze Omgevingsvisie staan. Want ik snap, de frustratie ontstaat vaak als mensen een compleet klaar bestemmingsplan hier inleveren en dan moeten er nog dingen gebeuren. Maar ik denk niet dat de Omgevingsvisie daar per se een belemmering is. En waar hij dat wel is, doen wij ook voorstellen om dat te repareren. Deze woningbouwopgave zal ook, dat ziet u vanmiddag nog op de agenda, een input zijn voor de nieuwe Omgevingsvisie. Dus waar de ruimte moet ontstaan, zullen we die creëren. Maar het is niet mijn beeld dat dat belemmerend is voor deze 13.000 woningen. Het Rijk moet echt nog invulling gaan geven aan randvoorwaarden vooraf. Ze verwijst nu vooral naar regelingen die er al bestaan, maar dat is ook waar ik u eerder in heb meegenomen, we hebben getekend voor 13.000 woningen, niet voor 19.000 woningen. Dat heeft daarmee te maken. Maar ik heb ook de NEPROM Bouwend Nederland en de Vereniging van makelaars als vertegenwoordigers van de marktpartijen uitgenodigd voor een gesprek op bestuurlijk niveau hierover. Maar ik snap dat zij, en dat zie ik in het hele artikel over alle provincies, geen oordeel kunnen vellen over vertrouwelijke plannen. En dat is ook een van de redenen waarom zij wat kritisch zijn. En aan de andere kant denk ik dat we allemaal begrijpen dat we vertrouwelijke plannen niet zomaar kunnen gaan delen met marktpartijen. Het is daarom ook een bestuurlijk gesprek op hoofdlijnen wat dat betreft. Volgens mij heb ik dan geprobeerd om inhoudelijk ook voldoende antwoord te geven in een beknopte wijze voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Als u even blijft staan, want mevrouw Zwaan steekt haar vinger nog even op voor een korte vervolgvraag.

Mevrouw Zwaan: Inderdaad. Inderdaad een korte vervolgvraag. Ik noemde net in mijn inleiding het voorbeeld van gemeente Westerveld. Als we dan in die Omgevingsvisie kijken, zien we dat daar dus eigenlijk tot 2026 zo uit mijn hoofd, 2028 geloof ik is het, het aantal woningen op nul staat. We hebben natuurlijk in de Omgevingsvisie ons gecommitteerd aan beekdalen, esdorpen en noem het allemaal maar op. Dat is allemaal vrij strak ingekaderd. Ik hoorde u net zeggen van: Goed, we gaan kijken en zo nodig mag het wat mij betreft nog wat ruimer. Maar betekent dat, dat bijvoorbeeld dan ook die regels, de vastgestelde structuren zeg maar, dan weer op de schop

gaan en daar opnieuw naar gekeken wordt? Terwijl we nu eigenlijk zeggen: Dat willen we dus niet.

De voorzitter. Gedeputeerde Kuipers.

Gedeputeerde Kuipers. Nee, u heeft mij horen zeggen dat als we sturing willen geven aan de woningmarkt, dat de Omgevingsvisie voor mij persoonlijk nog wel wat strakker zou mogen, in plaats van dat het nodig is om hem te verruimen. Het is een goed moment om in de nieuwe Omgevingsvisie ook te gaan overwegen welke zaken de provincie beschermt en of u dat nog steeds beschermenswaardig vindt als Staten. U stelt uiteindelijk de Omgevingsvisie vast. Als u kijkt naar de woonambities van de gemeente Westerveld zoals die ook in de prestatieafspraken staan, dan is daar absoluut voldoende ruimte voor in onze Omgevingsvisie om dat wel op de juiste manier goed ingepast te doen. Dus als daar vooraf... We zijn nu op de hoogte van welke plannen dat zijn, we hebben daar samen ook voor getekend vanuit ons impulsteam en de afdeling ook. We kunnen dus vooraf aangeven welke belemmeringen liggen er op een bepaald gebied en welke... of u kunt het ook kritische succesfactoren noemen, maar het zijn gewoon belemmeringen, welke belemmeringen liggen daar, waar heb je rekening mee te houden met het intekenen van een plan? En dan is ons gezamenlijk oordeel dus geweest: Dit kan. Dank voorzitter.

De voorzitter. En dat was het punt. Dank u wel. We gaan verder met B.14. Nee. Ik zie dat de heer Schoenmaker zijn vinger opsteekt. Mijnheer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker. Eigenlijk een korte verhelderende vraag. Want ik hoorde mevrouw Zwaan vragen over de gemeente Westerveld, voornamelijk in de dorpen. Maar bedoelt u daarbij ook direct buiten de dorpen? Volgens onze fractie ligt daar vooral het probleem dat die uitbreiding niet meer mogelijk is. Maar dat hoorde ik u in de vraagstelling niet zeggen. En de gedeputeerde reflecteert eigenlijk op de vraag in de dorpen. En daar heeft hij gelijk in mijn ogen. Maar hij reflecteert niet op uw vraag, wat hij volgens mij wel bedoelt, juist buiten die dorpen. Want daar ligt het probleem. En ik ben wel heel benieuwd of dan hetzelfde antwoord terugkomt. En de ambitie van de coalitie in Westerveld is 1000 woningen, dus daar reflecteert hij volgens mij wel goed op. Maar ik ben wel heel erg benieuwd op die vraag buiten de kernen in de dorpen.

De voorzitter. Nou is het zo mijnheer Schoenmaker dat dit niet het moment is om hier een discussie te gaan voeren over deze ingekomen vraag. Dus als u deze vraag wilt stellen, stel ik voor dat u dat even na de vergadering aan mevrouw Zwaan gewoon een op een doet.

De heer Schoenmaker. Ik vermoed voorzitter, dat de vraagstelling vanuit de VVD op dit moment onzorgvuldig is, of niet volledig is geweest, omdat ik denk dat de oorsprong van de vraag iets anders behelst dan zojuist is beantwoord. Misschien kunt u mevrouw Zwaan daar even naar vragen.

De voorzitter. Mevrouw Zwaan. Heel kort en dat bedoel ik ook echt heel kort.

Mevrouw Zwaan. Heel kort. Ja, wij hebben daar zorgen over en niet alleen in de gemeente Westerveld. Dus dat is duidelijk.

De voorzitter. Dat is kort genoeg. Dank u wel. We gaan verder naar B.14, een brief van de heer Hartholt. De fractie van het CDA, mevrouw Vedder, heeft daar een vraag over. Gaat u gang.

Mevrouw Vedder. Dank u wel. Uit de lijnenproef die de provincie heeft uitgevoerd in 2015 is gebleken dat fietsers waardering hebben voor kantmarkering. En ook in andere provincies komen daar positieve geluiden over in het nieuws onlangs. En dat heeft de heer Hartholt er toe doen bewegen om een oproep te doen aan ons om ook in Drenthe meer kantmarkering toe te passen bij fietspaden, omdat in Drenthe wij tot nu toe dat alleen doen bij Fietsroute Plus paden. Omdat dus blijkt dat het de fietsveiligheid vergroot, met name in nacht- en schemersituaties. Dat leidt voor ons tot de volgende vragen vanuit de fractie. Gezien het toenemen van de verkeersonveiligheid voor fietsers en de fietsambitie die we hebben als provincie, zou dat wat ons betreft een aanleiding kunnen zijn om de kantmarkering opnieuw te onderzoeken. En wij zouden graag willen weten hoe de gedeputeerde daarnaar kijkt en of de gedeputeerde bereid is om een actuele kosten-batenafweging te maken over het breed toepassen van kantmarkering.

De voorzitter. Dank u wel. Hoe gedeputeerde Vedelaar daarover denkt, daar zullen we vandaag niet achter komen, maar ik zie dat de heer Kuipers op staat, dus hij gaat u wel vertellen hoe het college hierover denkt. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Kuipers. Precies en ik verwacht dat collega Vedelaar hetzelfde vindt als de rest van het college. Dank u wel voorzitter. Collega Vedelaar heeft mij gevraagd om deze vraag te beantwoorden. We zijn het helemaal met u eens. Fietsveiligheid heeft hoge prioriteit voor de provincie Drenthe. Er zijn een aantal dingen die op dit moment ook gebeuren om daar invulling aan te geven. Er loop een tweetal pilots of gaat lopen, als het gaat om verlichting rond fietspaden, als het gaat om het veiliger maken van de berm, obstakelvrij, of de overgang tussen weg en berm. En we kijken ook naar het in zijn algemeenheid verbreden van alle provinciale fietspaden. Dat zijn een aantal maatregelen die getroffen worden, maar in al die dingen die al gaande zijn, zijn we absoluut bereid om ook die kantmarkering mee te nemen als afweging, gezien alle proeven die gedaan zijn en de ervaringen die daarmee gedaan zijn. Tot zover voorzitter.

De voorzitter. Nou, een duim omhoog van mevrouw Vedder, dus veel beter vandaag wordt het niet denk ik.

6. Rondvraag

De voorzitter. We gaan verder naar de Rondvraag en er is een vraag binnengekomen van D66, de heer Pragt. Ik geef u graag het woord.

De heer Pragt. Dank u voorzitter. Tijdens de OGB-vergadering van 8 september 2021 over de te hanteren maximumsnelheid langs de Norgervaart tussen afslag Veenhuizen en Assen werd door de aanwonenden gepleit voor een maximumsnelheid van 60 km/uur. Ook tijdens de discussie in de Staten stonden veel partijen hier welwillend tegenover. Door de gedeputeerde is toen aangegeven dat dit kan conflicteren met het huidige verkeersbesluit. De gedeputeerde heeft toegezegd dat we nog deze Statenperiode geactualiseerde verkeersbesluiten zouden gaan bespreken in de Staten. Kan de gedeputeerde aangeven wanneer het geactualiseerde verkeersbeleid naar de Staten wordt gezonden? Ik verneem het graag, dank u.

De voorzitter. Dank u wel. Mooie concrete vraag, waar ook de heer Kuipers waarschijnlijk een mooi concreet antwoord op gaat formuleren.

Gedeputeerde Vedelaar: Ja, ook deze beantwoord ik namens collega Vedelaar voorzitter. Het klopt, u heeft met het college gesproken over de snelheden, de verkeersveiligheid en ook de geloofwaardigheid van de wegen. Toen, na de bespreking in de commissies, zijn er ook een tweetal werksessies met u geweest om al die dingen te bespreken. Welke haken en ogen spelen daar precies op? En aldaar is geconcludeerd dat ter hoogte van de fietsoversteekplaats Norgervaart die snelheid daadwerkelijk geloofwaardig teruggebracht kan worden naar 60 km/uur. Dat verkeersbesluit is genomen en dat is op 14 december ook gepubliceerd. Dat is een bevoegdheid van het college, maar daar hebben GS de inbreng van PS uit die werksessies ook zwaar in meegewogen. We zullen ook zorgen dat dat besluit via de griffie bij u terechtkomt. Ik begrijp dat dat nog niet was gebeurd. Dat besluit staat op dit moment nog open voor bezwaar, maar als die procedure volledig doorlopen is, kan dat besluit ook geëffectueerd worden. Uiteraard als er geen gegronde bezwaren zijn. En tot slot weet ik ook dat mijn collega deze week nog overleg heeft met de Belangenvereniging Huis ter Heide. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Pragt heeft nog een vervolgvraag.

De heer Pragt: Begrijp ik nu goed en hoor ik goed, dat de gedeputeerde zijn toezegging niet nakomt om een geactualiseerd verkeersbesluit hier voor te leggen? Want dat was de toezegging die gedaan is.

De voorzitter: Gedeputeerde Kuipers.

Gedeputeerde Kuipers: Ja, ik moet even... Ik ben natuurlijk niet de portefeuillehouder, maar er is u toegezegd, die werksessies gebeuren en er is een verkeersbesluit genomen en dat kan hier uiteraard besproken worden voorzitter. Dus dat is... Wat ik in ieder geval weet, is dat het verkeersbesluit genomen is en dat dat nu ter inzage ligt. En we zullen het per kerende post via de griffie aan u beschikbaar stellen. Anders overvraagt u mij echt, daar moet u het even mee doen.

De voorzitter: Ik denk dat u het er even mee moet doen mijnheer Pragt. U heeft nog een alleraatste vraag?

De heer Pragt: Ik denk even. De opmerking, want ik heb het nageluisterd, er is echt een toezegging gedaan. En ik zou graag willen dat gedeputeerde Vedelaar tijdens de FCBE-vergadering hier concreet antwoord op gaat geven als het mogelijk is.

De voorzitter: U kunt dat laten noteren, dus dan komt ze daar vast op terug. Mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren heeft ook een vraag.

Mevrouw Zuiker: Ja, ik ben namelijk even in verwarring, want de gedeputeerde zei net: De Norgervaart wordt 60 km/uur en dat hebben we besloten. Maar volgens mijn informatie blijft de 80km/uur dat op 14 december besloten is, het besluit. Dus dat wil ik even helder hebben graag.

De voorzitter: Gedeputeerde Kuipers kunt u ons duidelijkheid verschaffen: 60 km/uur of 80km/uur?

Gedeputeerde Kuipers: Jazeker dat kan ik, maar dan moet ik wel even mijn aantekeningen erbij pakken. Zoals ik dat u hebt gezegd, kan ter hoogte van de fietsoversteekplaats Norgervaart de snelheid geloofwaardig teruggebracht worden naar 60 km/uur. Dat was ook de opbrengst in uw

werksessies met PS en het college van GS en dat is ook vervolgens vertaald in dat genomen verkeersbesluit dat nu ter inzage ligt. Dus niet de gehele Norgervaart, maar de Norgervaart ter hoogte van die fietsoversteekplaats. En dat zult u ook terugzien in het... Oh, u heeft het al gezien. Maar dat kunt u altijd terugzien in het besluit dat gepubliceerd is?

De voorzitter. Fijn. Dank u wel. Dan sluiten we dit onderdeel af en dan gaan we met uw goedvinden verder met Agendapunt 7.

7. Procesaanpak 'Horizon van Drenthe. Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie'; Statenstuk 2023-93

De voorzitter. ik stel graag aan de orde de Procesaanpak 'Horizon van Drenthe. Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie'. Gevraagd wordt om deze vast te stellen en het nieuwe college een Omgevingsvisie te laten uitwerken tot een startnotitie. notitie. Ik geef de woordvoerders graag het woord voor 3 min in de eerste termijn. En daarna zou het college antwoord geven en dat zou in de persoon van de heer Brink zijn, maar ik zie dat de heer Jumelet zijn vinger opsteekt, dus dat wordt de heer Jumelet. En dan gaan we de lijst bij langs. En als eerste vraag ik graag naar voren de heer Neutel van het CDA en daarna de heer Bosch van de Partij van de Arbeid. Maar nu eerst de heer Neutel. Gaat uw gang.

De heer Neutel. Dank u wel voorzitter. We moeten met de Omgevingsvisie naar een realistische kijk op onze omgeving. Luchtfietserij en onrealistische visies passen niet bij de blik van de nuchtere Drenth op zijn of haar omgeving. Dus mooi dat het woord realistisch prominent in dit stuk staat. In de CDA-visie is de mens er om de natuur te bewaren en te beheren. We noemen dat rentmeesterschap. Onder gespreide verantwoordelijkheid verstaan we, dat we het als overheid niet alleen moeten doen, maar met andere overheden samen en zeker in samenspraak met onze bewoners. De CDA-fractie is dan ook blij dat ook dat prominent in het stuk staat. Behouden wat goed is. Ook zo'n uitspraak die ons als CDA bijzonder aanspreekt. Het CDA is verre van een conservatieve partij, maar we zijn als goede rentmeesters wel gehouden om de ontwikkelingen kritisch te bekijken en niet met de waan van de dag naar onze provincie te kijken. Ook de solidariteit die het stuk uitademt, bevalt ons goed. Sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaam zijn voor het CDA kernwoorden en die vinden we in het stuk terug. Als CDA staan we middenin de samenleving. We zijn een brede volkspartij, dat wil zeggen dat onze kiezers uit alle lagen van de bevolking komen. Daarom spreekt het ons bijzonder aan dat de nieuwe Omgevingsvisie tot stand moet komen in gesprek met de samenleving. Maar onze samenleving is in verwarring. Groepen staan tegenover elkaar en verdragen elkaars standpunten niet. Het gaat steeds om 'ik'. Bij het CDA zeggen we: Minder ik, meer wij. Dat is dus ook wat we beogen met een Omgevingsvisie. We moeten het samen doen, met oog voor het individu, maar dat staat niet voorop. Het 'wij' staat voorop en dat moet in een nieuwe Omgevingsvisie gestalte krijgen, op een kleinschalige manier. Ook dat vinden we terug in het stuk: Gebiedsgericht werken. Je niet verliezen in het soms onoverzichtelijke grote geheel, maar werken vanuit kleinschaligheid van onze gebieden. Mevrouw de voorzitter, als we op deze manier met dit vraagstuk aan de gang gaan, gaat het CDA in de nieuwe zittingsperiode van PS met genoeg deelnemen aan het debat hierover. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel mijnheer Neutel. Dan geef ik graag het woord aan mijnheer Bosch van de Partij van de Arbeid gevolgd... Oh, één moment. Dat is wel heel laat hoor mijnheer Vorenkamp. Maar u heeft een interruptie begrijp ik. Gaat u gang.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, hij beëindigde wat snel, abrupt en toen kon ik dus niet snel genoeg bij de interruptiemicrofoon komen. Ja, mijnheer Neutel, ik hoor uw positieve bijdrage over dit stuk. En nou weet ik wel, het gaat hier over het proces en niet over de inhoud, maar er wordt in feite al een heleboel inhoud meegegeven door het Rijk. Van dit moet, dat moet, dit moet erin komen, dat moet erin komen. Hoe kijkt u daar eigenlijk tegen aan?

De voorzitter: De heer Neutel.

De heer Neutel: Dank u wel mijnheer Vorenkamp voor deze vraag. We worden een dagje ouder. Zo snel kunnen we niet meer bij de interruptiemicrofoon komen, dus dat begrijp ik helemaal. Maar ja, de landelijke voorschriften en wetten, daar moeten we ons natuurlijk als provincie ook aan houden. Maar wij zijn natuurlijk als Drenthe wel zelfbewust genoeg om daar onze eigen invulling aan te geven, en op die manier moeten we naar de nieuwe Omgevingsvisie kijken, denk ik. Dus dat is... In het proces moet je dat met je eigen visie, met je eigen kijk op je provincie gaan doen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan nu echt het woord aan de heer Bosch van de Partij van de Arbeid en daarna mevrouw Zwaan van de VVD. Mijnheer Bosch.

De heer Bosch: Dank u wel voorzitter. We staan in Drenthe voor grote uitdagingen. Hoe kunnen we onze schaarse ruimte zodanig inrichten dat we gezond, veilig en duurzaam kunnen wonen, werken en recreëren in een leefomgeving waarin mens en natuur elkaar weer in balans brengen? Klimaatverandering, verduurzaming, opgave in het landelijk gebied rondom landbouw, natuur en water, wonen. En zo kan ik nog even doorgaan. Alles vraagt dringend om een nieuwe integrale lange termijnvisie, die als kader kan dienen voor ons toekomstige omgevingsbeleid. Dat daarin water en bodem richtinggevend zijn, ziet de PvdA als belangrijk grondbeginsel. Wat de Partij van de Arbeid betreft, moet de nieuwe Omgevingsvisie echter niet alleen fraaie luchtbespiegelingen en stip op de horizon opleveren. Het dient als overkoepelende leidraad de samenhang van het provinciaal beleid voor de talrijke verschillende opgaven te versterken. De PvdA-fractie is tevreden dat we met dit document in ieder geval van start kunnen met het proces naar een nieuwe Omgevingsvisie. Zijn we dan volledig op ons gemak met het document? Nou, ook niet helemaal voorzitter, want alhoewel participatie en integrale belangenafweging tussen verschillende groepen in de samenleving natuurlijk goede uitgangspunten zijn, vragen we ons wel af hoe we daarin ook zo veel mogelijk groepen mensen kunnen betrekken. Natuurlijk, Jongerenraad, Drents Panel, die moeten we betrekken daar in. Maar denk bijvoorbeeld ook aan de werkgroep toegankelijkheid. De Drentse ruimte is natuurlijk voor iedereen. De uitgangspunten voor participatie zijn helder, maar hoe krijgen we ook zoveel mogelijk mensen enthousiast? Hoe maken we de complexe werkelijkheid van ruimtelijke keuzes en hun langdurige gevolgen van ons landschap en onze leefomgeving inzichtelijk? Hoe komen we niet alleen tot een realistisch, maar ook tot een eerlijk verhaal, dat recht doet niet alleen aan belangenorganisaties voor natuur, landbouw en bedrijfsleven, maar ook de belangen van de individuele inwoners? We hebben nu vooral een tamelijk vlak en zakelijk beschreven proces. Maar raken we hiermee de juiste snaar? Als we kijken naar de aanpak om de complexiteit het hoofd te bieden via ruimtelijke hoofdvragen, dan snappen we die. Maar tegelijkertijd moeten we er dan wel voor waken dat dit niet weer verkokerend werkt. De infographic wekt die suggestie en de vraag is natuurlijk hoe we alle antwoorden op die hoofdvragen kunnen samenbrengen in een breed gedragen conclusie. Het idee van een atlas voor Drenthe onderschrijven we. Dat is een goede insteek. De PvdA wil vooral uitgaan van de kracht van verbeelding. Geef mensen de kans om naar het voorbeeld

van het panorama op Nederland, vooral het College van Rijksadviseurs, via het panorama op Drenthe een beeld te krijgen bij de mogelijkheden die de toekomst biedt. Hoe de toekomst eruit kan komen te zien en welke effecten dit heeft op hun leefomgeving.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Vorenkamp, PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u voorzitter. Ik ben er deze keer op tijd bij. Mijnheer Bosch, u bent heel erg begaan met de participatie. Dat zijn wij ook en ik denk iedereen hier wel. Maar hoe vond u eigenlijk, ik hoop dat u daar kennis van heeft of uw partij in ieder geval, dat het de vorige keer gegaan is bij de wijziging van de Omgevingsvisie?

De voorzitter: De heer Bosch.

De heer Vorenkamp: En was u daar blij mee, met die gang van zaken?

De heer Bosch: Ja, was ik daar blij mee? Ik denk dat participatieprocessen altijd lastige processen zijn om in te steken. Ik denk dat er altijd wel haken te vinden zijn waar verbetering op van toepassing zou kunnen zijn. Dus. Natuurlijk kan altijd alles beter, als u daarop doelt, maar we kunnen in ieder geval blij zijn in dit huis dat we dit soort participatieprocessen proberen in te richten. De manier waarop we dat inrichten kunnen we van alles van vinden. Maar het feit dat we het op deze manier proberen te doen, is denk ik een groot goed in dit huis. En laten we vooral met elkaar proberen om te kijken hoe we dat participatieproces nog scherper kunnen krijgen. Dat is ook de kern van mijn bijdrage die ik hier probeer te houden.

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Er wordt een beetje omheen gedraaid. Het is mooi als het beter kan, maar vindt u ook dat het beter moet? Dat is mijn vraag, dat is mijn punt.

De voorzitter: De heer Bosch.

De heer Bosch: Ik denk dat ik voldoende helder ben, dat ik vind dat de wijze waarop dit participatieproces voor deze Omgevingsvisie is beschreven helder is, maar dat het in ieder geval ook duidelijk moet. En dat we dus ook moeten kijken naar hoe we de verbeelding naar de mensen toe moeten brengen. Want alleen plat naar de mensen toegaan en vragen voorleggen... Ik denk dat we dat scherper kunnen krijgen.

De voorzitter: Dank u wel. Een vraag van de heer Van de Weg, SP.

De heer Van de Weg: Dank u wel voorzitter. Mijnheer Bosch, u schetste net even iets over de panoramische vergezichten. Nu staat in het stuk ook ergens in zo'n soort subzinnetje: We moeten de mensen niet blij maken met een dooie mus. We moeten duidelijk aangegeven: Dit zijn onze beperkingen, dit zijn onze mogelijkheden. Want als u het heeft over panoramische vergezichten, word ik daar zelfs in meegenomen. Oh, dat gaan we doen. Ik kan me herinneren dat we ooit in Hoogeveen een mijnheer Bhalotra hadden en die had het ook over vergezichten. Wie niet droomt is geen realist. Dus ik denk ook dat we wel heel duidelijk moeten maken waar de grenzen liggen van onze mogelijkheden. En ook naar Den Haag, dat we ook in een aantal dingen gewoon een uitvoerende organisaties zijn als provincie. Dus vandaar die panoramische vergezichten. Wilt u daar iets... hoe u dat zelf dan in zou willen vullen.

De voorzitter: De heer Bosch.

De heer Bosch: Daar wil ik wel wat over zeggen, want inderdaad, ik heb ook genoemd: We moeten ook een realistische Omgevingsvisie geven. Maar als we kijken naar het participatieproces, dan vindt de Partij van de Arbeid dat we niet zomaar naar de mensen toe kunnen stappen met een set vragen of hoofdvragen. Maar we moeten ze ook meenemen in de verbeelding. En ik was juist onder de indruk van het Panorama op Nederland van de het College van Rijksadviseurs. Ik ben ook naar de Floriade geweest dit jaar en daar gaven ze ontzettend mooie doorkijkjes van hoe iets eruit zou kunnen komen te zien. Want ja, als we het hebben over inpassing van hernieuwbare energie, wat voor mogelijkheden zijn daar? Dat zijn niet alleen maar zonnepanelen in een weiland, maar er zijn allerlei nieuwe, innovatieve manieren om dit ook toe te passen. En om mensen zal ik maar zeggen mee te nemen in die beeldvorming en met beelden te spreken... Dat was ook een van de punten die ik in mijn tekst eigenlijk nog zou willen uitspreken. Dat kan ik dus nu achterwege laten. Dat komt mooi uit. Maar er zit ook een infographic in deze tekst, waar het wel dus in naar voren komt. We moeten ook met verbeelding gaan kijken, met beelden mensen meenemen in dat proces. Ik hoop dat dat voldoende antwoord is voor nu. Ik ga ook meteen naar een afronding voorzitter. Want inderdaad, het kan wat ons betreft ook allemaal scherper. Laten we dus niet alleen kijken naar 'naar de mensen toegaan', maar laten we ook experts op het gebied van landschapsgeschiedenis, landbouw, waterbeheer, maar ook bijvoorbeeld kunstenaars, theatermakers, hun verbeeldingskracht laten aanwenden om toekomstbeelden te schetsen, realistische toekomstbeelden. En wij zouden het een goed idee vinden om daar bijvoorbeeld een festival aan te koppelen. Drenthe moet, afrondend voorzitter, met al die ruimtelijke ontwikkelingen als thuis blijven voelen. Natuurlijk willen we behouden wat goed is en willen we dat de kwaliteit van de omgeving voorop staat. Maar wat leren we uit ons verleden? Dit document biedt niet alleen een startpunt, maar roept bij ons ook veel vragen op. En dat is misschien ook goed, want van vragen kunnen we tenslotte leren. Ik wens het college in ieder geval veel succes en we kijken met belangstelling de ontwikkeling naar de nieuwe Omgevingsvisie tegemoet. Dank u wel.

De voorzitter: Fijn, dank u wel. We gaan verder met mevrouw Zwaan van de VVD, gevolgd door de heer Vorenkamp van de PVV.

Mevrouw Zwaan: Voorzitter dank u wel. De VVD-fractie is positief gestemd over dit Statenstuk, 'Horizon van Drenthe. Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie'. Het proces om te komen tot een nieuwe Omgevingsvisie wordt uitvoerig in beeld gebracht en wij zijn verheugd te lezen dat de Drentse samenleving, onze inwoners dus, betrokken worden bij de ontwikkeling van de nieuwe Omgevingsvisie. De Omgevingswet, die straks als het goed is wordt ingevoerd, verplicht ons om een langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving vast te stellen. Een samenhangende visie met strategische beleidskeuzes voor ruimte, water, milieu, natuur, landschap, verkeer en vervoer, infrastructuur, werklocaties en cultureel erfgoed. Onze fractie mist hierin echter een voor ons ook zeer belangrijk thema, namelijk wonen. Wat ons betreft het vijfde thema. Dus wellicht kan dat nog worden toegevoegd. En het thema economie mag nog wel wat nadrukkelijker in beeld, want er moet immers met al die mooie plannen ook geld worden verdiend. Voorzitter, bij de nieuwe Omgevingsvisie hebben we te maken met veel opgaven die we integraal per gebied moeten afwegen. Er zullen opgaven bij zitten, waar we op moeten inleveren, want alles combineren gaat niet passen in Drenthe. Wij kunnen niet goed terugvinden waar in het proces wij als Provinciale Staten die integrale afweging voor Drenthe kunnen maken en eventueel Ge-deputeerde Staten hierin kunnen bijsturen. Voorzitter, er wordt een suggestie gedaan voor het

vormen van weer een Statenwerkgroep, die actief bij het proces betrokken wordt en meedenkt over proces en inhoud. Voorzitter, de VVD-fractie steekt niet onder stoelen of banken dat wij wel graag van al die werkgroepen af willen. Dus er hoeven wat ons betreft zeker geen nieuwe bij. Er kunnen informatiesessies georganiseerd worden net als nu. En wij kunnen dan zelf kiezen of wij aanwezig zijn bij een participatieactiviteit, maar houden daarbij onze onafhankelijke rol als volksvertegenwoordigers met een politieke kleur. Wij willen onze handen vrijhouden om politiek gekleurde vragen te kunnen stellen en zelf met onze inwoners te kunnen spreken als politieke partij. Het gesprek over proces, startnotitie en uiteindelijke vaststelling van die Omgevingsvisie voor Drenthe hoort plaats te vinden in dit huis, in deze Statenzaal en wat ons betreft niet in een werkgroep. Voorzitter, ik hoor graag van de gedeputeerde een reactie en zal naar aanleiding daarvan al dan niet gebruik maken van mijn tweede termijn.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de heer Vorenkamp van de PVV en daarna mevrouw Peeks van de Partij voor de Dieren.

De heer Vorenkamp: Dank u voorzitter. Ik had een stuk opgesteld in twee delen, beginnend met een soort spiegel om die ons voor te houden en daarna mijn kritiekpunten. Maar ik ga het even omdraaien in verband met de tijd. Voorzitter, hoe zinvol gaat de bijdrage zijn van ons als politiek en van de inwoners van Drenthe als het gaat om deze wijziging? En dat gezien wat het Rijk vooraf al heeft meegedeeld over afspraken die ze wil maken binnen NOVEX, het gebiedsprogramma NPLG nota bene dat afgedwongen wordt, en dat vooraf wordt opgelegd dat water en bodem sturend moeten zijn. Het kader verbindend besturen zal nu als leidraad worden genomen. Op zich prima, maar wel met een aantal richtinggevende doelen die gehaald dienen te worden en waarvan verwacht wordt dat die in samenhang gehaald gaan worden: Natuur, stikstof, water, bodem, klimaat, et cetera. Ik ben niet uitputtend, met als vraagteken als sluitstuk een sociaaleconomisch vitaal platteland. De vraag is of dit allemaal kan zoals ze dat in Den Haag voor ogen staat en of hier niet sprake is van wensdenken? Want dat moet natuurlijk ook allemaal nog gerealiseerd worden binnen de door de Haagse bureaucratie bepaalde termijnen, tenminste grotendeels, met de nieuwe sturingsfilosofie die meer regisserend zal dienen te worden. Dat zal wel. Het zal dan wel noodzakelijk zijn om dat allemaal gaan halen, maar de verantwoordelijkheid voor het resultaat ligt dan ook meer op het bord van de regisseur. Aangegeven wordt dat het Drents Panel en de Jongerenraad belangrijke instrumenten gaan worden om Drenthe hierbij te betrekken. Wij willen voorstellen om vooral gebruik te maken van het instrument Burgerberaad, dat nu een onderzoek is. Het Drents panel en de Jongerenraad zijn ons inziens onvoldoende representatief. Dan nog even de spiegel, daar ga ik dan toch eventjes iets over zeggen. Ik heb nu twee wijzigingen van onze Omgevingsvisie meegemaakt. En dan maak ik dus vooral mee dat er wel gesproken wordt over de omgeving door allerlei 'stakeholders', maar niet met de omgeving. Dat heb ik ook aan de orde gesteld af en toe bij dat soort bijeenkomsten. Voorts, dat de wijze van informeren over de nieuwe Omgevingsvisie de vorige keer echt beschamend slecht was in onze ogen de. Ik ben er ook boos over geweest. Ik heb dat stuk, die A5, die gevouwen A5, hier ook voorgehouden van: Zo zou het toch niet moeten. Dit was gewoon een reclamefolder. Je zou het misleidend kunnen noemen zelfs, maar goed, dat heb ik toen geloof ook wel gezegd. Maar op die manier kunnen we toch niet omgaan met het 'informeren' van onze inwoners. En wat is eigenlijk de betekenis van de Omgevingsvisie en zelfs van de POV, dus van de Omgevingsverordening, als je ziet wat er gebeurt in de afgelopen jaren? Een heel belangrijke opmerking van mij voorzitter, die ik toch nog even wil maken. Dan zien we dat er dus geen sprake... Er mocht nog geen geitenschuurtje in het buitengebied neergezet worden. Maar zie daar, zonder dat de regelgeving werd aangepast, overal verschenen zonneakkers in het landschap. En achteraf werd die Omgevingsvisie plus de Omgevingsverordening dan wel aangepast,

met de geloofsbelijdenis dat zon op dak absolute voorrang zal krijgen. En dat bleek ook een wassen neus te zijn voorzitter.

De voorzitter: Dank u een interruptie van mevrouw Zwaan, VVD.

Mevrouw Zwaan: Dank u wel voorzitter. Ik grijp even terug, want het gaat nu al over zonneakkers en zonnepanelen, ik grijp even terug naar uw opmerking zojuist over het betrekken van onze inwoners, het participatietraject, waarin u aangeeft dat u eigenlijk de voorkeur heeft boven een Burgerberaad dan het Drents Panel of bijvoorbeeld de Jongerenadviesraad, omdat u die laatste te weinig representatief vindt. Kunt u mij uitleggen... en daarna geeft u aan: We moeten toch heel breed in gesprek. Maar bent u het dan niet met mijn opmerking zojuist eens dat we juist die mensen dus inderdaad wat minder moeten horen en gewoon zelf, als politieke partij, als volksvertegenwoordiger naar de inwoners toe zouden moeten om die gegevens op te halen. Dus ook niet door middel van zo'n Burgerberaad. Want ik zie die representativiteit daar dan ook niet zozeer in verschijnen. Dus volgens mij is het onze taak als volksvertegenwoordigers om op pad te gaan en juist die informatie zelf op te halen en ons daarmee zelf te voeden en dan hier in dit geval in dit huis het gesprek en het debat aan te gaan.

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Voorzitter, ik denk dat dit niet zozeer een kwestie is van óf óf, van óf, maar van... Het kan allebei. Ik denk dat het goed is dat u allebei doet, dus dat allebei gebeurt. Maar dat wij als politici natuurlijk ook onze voelhorens uitsteken in de maatschappij om te horen wat zij ervan vinden. Maar er zullen toch dingen georganiseerd moeten worden in groter verband denk ik. Dat vind ik op zich een hele goede zaak. Ik denk even aan het informeren van de gemeenteraden, wat toen gebeurd is. Tot mijn stomme verbazing, misschien onterecht hoor, maar tot mijn stomme verbazing, ik constateer dat de gemeenteraadsleden geen idee, sorry, maar heel weinig idee hadden, ik druk me netjes uit, heel weinig idee hadden van wat er in dat hele dikke document van de Omgevingsverordening met al die kaarten en al dat materiaal, wat daarin staat en wat de consequenties waren van alle wijzigingen die toen doorgevoerd ... Ze moesten daar toch over besluiten, ook de gemeenteraden moesten daarin meegenomen worden. Ik denk dat wat ik toen signaleerde, dat wat wij toen signaleerden, want we zaten vaak op een rijtje voor zo'n gemeenteraadsvergadering of voor zo'n gezamenlijke vergadering, dat wij toen constateerden: Dat had anders gemoeten. Waarom weten de gemeenteraadsleden niet wat het inhoudt, wat de consequenties zijn? Die consequenties moeten vooraf goed duidelijk gemaakt worden, zodat er weloverwogen besluiten genomen kunnen worden.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Zwaan heeft een vervolgvraag.

Mevrouw Zwaan: Nou een vraag, meer een opmerking. Dan lijkt het me dus juist mijnheer Vorenkamp dat wij als volksvertegenwoordigers op pad moeten. Dat toont dus alleen maar aan dat wij een taak hebben. Volgens mij bent u het gewoon met mij eens. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Vorenkamp wilt u daarop reageren?

De heer Vorenkamp: Grotendeels ben ik het met mevrouw Zwaan eens.

De voorzitter: Had dat dan in één keer gezegd, dat was zo veel korter geweest. Mijnheer Rook van GroenLinks heeft een vraag.

De heer Rook: Dank u wel voorzitter. Voorzitter, als ik het in de woorden van de heer Vorenkamp zeg, dan worden er allemaal doelen vanuit Den Haag opgelegd, die allemaal voor Drenthe onhaalbaar zijn. Ik zou willen weten van de heer Vorenkamp: Wat zou er, los van de Burgerberaden en betrokkenheid van de samenleving, volgens de PVV in de Omgevingsvisie moeten komen te staan en waar zou dat heen moeten?

De voorzitter: U geeft mijnheer Vorenkamp wel heel veel ruimte om nu heel veel uit te wijden. Maar het gaat hij niet doen, want hij gaat beknopt reageren. Gaat u gang.

De heer Vorenkamp: Dat wordt wel heel moeilijk als ik moet aangeven wat er allemaal in zou moeten komen te staan. Maar ik denk dat de essentie is dat ik dat niet moet bepalen. Ook de PVV moet dat niet bepalen, maar het moet gezamenlijk door... Het moet gedragen worden door, en dat zeggen andere partijen ook, dat zegt de PvdA ook... Daar zijn wij het mee eens. Het moet gedragen worden door de hele maatschappij in Drenthe, door het bedrijfsleven, door inwoners, andere stakeholders idem dito.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de heer Bosch, Partij van de Arbeid.

De heer Bosch: Dank u wel voorzitter. Ik heb even een hele korte verduidelijkende vraag over die Burgerberaden. Op welke schaal ziet de PVV dat voor zich?

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Ik zou me voor kunnen stellen dat het bijvoorbeeld in iedere gemeente plaatsvindt, zo'n Burgerberaad. Want voor iedere gemeente zijn er specifieke consequenties.

De voorzitter: Mijnheer Vorenkamp, u bent door uw tijd heen, dus ik neem aan dat u ook klaar bent.

De heer Vorenkamp: Ja maar voorzitter, ik heb nog heel veel te zeggen. Ik zal dat maar niet doen dan nu.

De voorzitter: Hartstikke fijn, dank u wel. We gaan verder met mevrouw Peeks, Partij voor de Dieren, gevolgd door de heer Pruijscher van de ChristenUnie.

Mevrouw Peeks: Dank u wel voorzitter. De ruimtelijke ordening zoals verwoord in het Statenstuk is nogal mensgericht. De Partij voor de Dieren vraagt zich af waar de dieren zijn in dit verhaal. Verder valt op dat het stuk wel bol staat van de afkortingen en jargon. Ik hoop dat de nieuwe Statenleden die we gisteren ook gezien hebben, een aantal ten minste, straks na 15 maart een spoedcursus begrippen en afkortingen kunnen krijgen. Anders vrees ik dat ze het spoor bijster raken. Het is goed dat de inwoners betrokken worden bij de invulling van de nieuwe Omgevingsvisie. Volgens de Partij voor de Dieren zal het een hele opgave worden om een zo representatief mogelijke betrokkenheid van de Drentse samenleving te krijgen in dit proces. Hiermee zijn we natuurlijk al een tijdje bezig geweest en dat krijgt hiermee een soort vervolg, wat hopelijk niet tot vertragingen gaat leiden. Wat nog wel onduidelijk is, zijn de instrumenten. Over een eventueel raadgevend referendum lezen we niets terug. Graag horen we van de gedeputeerde of een referendum of Burgerberaad in dit proces ook uitdrukkelijk wordt meegenomen. Als laatste willen wij aangegeven dat het idee van participatie heel goed is. Maar we

willen toch wel onder de aandacht brengen dat we met betrekking tot de klimaatverandering op één voor twaalf staan en dat deze urgentie toch wel gevolgd moet worden in het proces. Vandaar ook dat we eigenlijk niet inzetten op vertraging. Mochten mensen nog twijfelen aan deze urgentie, dan zou ik zeggen: Kijk even naar buiten, want de appels hangen al bijna weer aan de bomen. Tot zover.

De voorzitter. Dank u wel. Degene die al weer naar voren loopt is de heer Pruisscher van de ChristenUnie en daarna komt mevrouw Zouine van D66.

De heer Pruisscher. Dank u wel mevrouw de voorzitter. De nieuwe Staten krijgen een mooie maar toch ook wel uitdagende opdracht: Maak een nieuwe Omgevingsvisie. In dit document, dat wij trouwens goed gelezen hebben en goed ontvangen hebben ook, vliegen tegelijk allerlei andere termen je om de oren. Er is een startpakket van het Rijk met ruim 26 ruimtelijke programma's en beleidsbrieven dat in de winter moet leiden tot een zogenaamd arrangement. Er moet voor 1 juli ook een Provinciaal Programma Landelijk Gebied opgeleverd worden. En dan hebben wij zelf ook nog allerlei beleidsprogramma's die hier onder hangen. Hoe verhouden eigenlijk al die elementen zich nou tot deze nieuwe Omgevingsvisie? Is daar wellicht misschien een soort diagram van te maken? Bijvoorbeeld hoe de hiërarchische structuren tussen al die documenten duidelijk worden. Dat helpt denk ik ook de nieuwe Staten om dat duidelijk te bepalen. We kunnen lezen in deze aanpak dat de Omgevingsvisie een dubbel karakter krijgt. Het moet visie geven op hoofdlijnen voor de lange termijn, 2050, maar ook beleidskeuzes vastleggen voor de korte termijn heet dat dan, 2030. Vooral in dat laatste is dit dus een heel duidelijk sturingsinstrument. Hoe wordt dat verschil eigenlijk tussen die twee doelen en die twee termijnen duidelijk in dat ene document en ook in dat ene proces dat we met elkaar moeten gaan voeren? Gaan we dan toch met verschillende vragen op pad, of misschien zelfs met verschillende horizonnen? Dat klinkt ook wel heel vreemd, maar zo heet dat ding nou eenmaal. Dus hoe komen die twee bij elkaar? Een van de doelen is om in de nieuwe Omgevingsvisie een eerlijk, goed en begrijpelijk verhaal neer te zetten. Volgens de ChristenUnie betekent dat ook dat we echt keuzes moeten maken, zoals de gedeputeerde laatst ook zelf zei. Geen geitenpaadjes meer, maar de koninklijke weg. En dat betekent dus ook dat het pijn gaat doen op sommige plekken. Hoe we daarmee omgaan is misschien wel de grootste uitdaging voor de komende periode. Natuurlijk doet het mij een groot genoegen om te lezen dat het kader verbindend besturen wordt gehanteerd als uitgangspunt. Dat is ook wel spannend, want we merken dat dat voor iedereen nieuw is, zeker ook dat gezamenlijke proces tussen GS en PS voor participatie vormgeven. Laten we daar dan ook met elkaar die afstemming blijven zoeken, is mijn hartstochtelijke oproep vanaf deze plaats. Er wordt in het document ook onderscheid gemaakt tussen representativiteit en diversiteit. Het is inderdaad zaak om zoveel mogelijk verschillende perspectieven, inzichten en standpunten vanuit onze samenleving op te halen. Daar wordt uiteindelijk ons besluit beter van en ook onze Omgevingsvisie wordt daar beter van. Maar niet elk standpunt kan evenveel gewicht hebben. We moeten dus de representativiteit ook waarborgen. Het is ons inziens uiteindelijk aan PS, als volksvertegenwoordigend orgaan, om dat te wegen. En dat zien we ook terugkomen in deze procesaanpak. Voorzitter, zoals gezegd worden wij daar enthousiast van en ik wens de nieuwe Staten ook heel veel plezier daarmee. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel. We gaan verder met mevrouw Zouine van D66 en daarna de heer Wiersema... Oh excuus, de heer Van de Weg, SP, heeft een interruptie. Gaat u gang.

De heer Van de Weg. De heer Pruisscher spreekt ook wat onder... wat zacht en wat ingetogen. De vraag die ik heb eigenlijk, van wat mij even prikkelde, u geeft ook aan in representativiteit

over het gewicht toe kennen. Ik ben benieuwd, kunt u dat wat nader duiden in plaats van alleen maar gebiedsrepresentativiteit et cetera? Dus dat je ook representativiteit gaat wegen.

De voorzitter: De heer Pruisscher.

De heer Pruisscher: Ja voorzitter, die opmerkingen heb ik gemaakt in relatie tot de diversiteit aan opvattingen die er leven. Maar je hoort ook in zo'n volksvertegenwoordigend orgaan allerlei verschillende geluiden, maar het ene weegt wel zwaarder, ook alleen al qua stemgedrag, dan het andere. En zo kun je ook uit de samenleving een diversiteit aan opvattingen ophalen, maar ongetwijfeld botst dat met elkaar. Dus welke voorrang wij verlenen of waar wij meer waarde aan hechten, moet denk ik hier in PS bepaald worden. Ik zie een voorzichtig knikje.

De voorzitter: Ja, ik zie ook een knikje en hij loopt weer terug, dus dat is ook hartstikke mooi. : Dank u wel mijnheer Pruisscher en dan nu echt naar mevrouw Zouine van D66 en daarna de heer Wiersema van Sterk Lokaal Drenthe.

Mevrouw Zouine: Dank u wel voorzitter. Voorzitter, Statenstuk 'Horizon van Drenthe. Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie'. Officieel een formaliteit om daadwerkelijk te komen tot een startnotitie Omgevingsvisie. We staan voor grote opgaven: De energietransitie, verduurzaming van de landbouw, herstel van biodiversiteit, verstedelijking en klimaatadaptatie. Al deze opgaven zijn aanleiding voor een nieuwe Omgevingsvisie en hebben directe gevolgen voor de ruimtelijke inrichting en inwoners van onze provincie. Voor D66 is deze visie duidelijk. Wij willen een gezonde en groene provincie, waarin de natuur niet meer als een obstakel wordt gezien, maar als partner waarmee een samenwerking wordt aangegaan. Of in de woorden van Mansholt: denken in termen van bruto nationaal nut in plaats van bruto nationaal product. Met de politieke keuzes die we nu maken, werken we toe naar een Omgevingsvisie waarin belangrijk kern-doelen als een schone lucht, een schone bodem en schoon water centraal staan. Hiervoor kiezen wij voor noodzakelijke integrale aanpak waarbij natuur en landbouw in balans zijn met elkaar en met de leefomgeving. De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit zijn uitgangspunt bij de keuzes die wij maken in de opgave van natuurherstel, het Nationaal Programma Landelijk Gebied en het Provinciaal Programma Landelijk Gebied. Voorzitter, urgente maatschappelijke opgaven vragen om maatschappelijke betrokkenheid en inzet. Dus niet alleen de partners en stakeholders. D66 vindt het belangrijk dat ook de stem en belangen van alle inwoners, en in het bijzonder van omwonenden, belangrijk zijn om tot een helder en transparant participatieproces te komen. Voorzitter ter afronding. Wat ons betreft hadden wij natuurlijk graag gezien dat GS eerder het proces waren gestart. Nu wordt de Omgevingsvisie vastgesteld in september 2023. De gebiedsagenda Provinciale Programma Landelijk Gebied dient op 1 juli te worden ingediend. De vraag aan de gedeputeerde: Loopt deze procesaanpak ook synchroon aan het invullen van de gebiedsagenda's en worden daarin de resultaten hiervan ook ingenomen? Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan verder met de heer Wiersema van Sterk Lokaal Drenthe en daarna de heer Van de Weg van de SP.

De heer Vorenkamp: Voorzitter.

De voorzitter: De heer Vorenkamp van de PVV heeft een vraag. Gaat u gang.

De heer Vorenkamp: Dank u voorzitter. Ja mevrouw Zouine. Participatie is belangrijk, dat geeft u aan, dat vinden we natuurlijk allemaal van belang. Wat vindt u nou van eventueel wat anderen al genoemd hebben, bijvoorbeeld een raadgevend referendum of een Burgerberaad in deze? Die worden niet genoemd in dit stuk. Zouden die niet toegevoegd moeten worden op zijn minst?

De voorzitter: Mevrouw Zouine.

Mevrouw Zouine: Wat wij belangrijk vinden, is dat de kaders en het participatieproces transparant en helder dient te zijn voor de inwoners. Waar mogen ze wel over meepraten waar niet? En dat dat aan de voorkant zit. En dat vooral ook voor de omwonenden, wanneer het gaat om het invullen van landelijke... van de leefomgeving, van hun directe leefomgeving, dat ze daarbij betrokken worden.

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Ik heb het over de wijze waarop ze dan kunnen participeren, niet over waar het over gaat, maar de wijze waarop. Dus van die wijze waarop geef ik nu twee elementen aan, waar D66 in het verleden zeer enthousiast over was in ieder geval. Dus daar zou ik u graag toch nog eventjes over willen horen.

De voorzitter: Mevrouw Zouine.

Mevrouw Zouine: Ik begrijp dat de heer Vorenkamp hier refereert naar de geschiedenis. Maar nogmaals, u wilt een uitspraak over een direct referendum. Dat is nu niet ter sprake en ik denk niet dat dit een direct onderdeel hiervan is.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Wiersema van Sterk Lokaal Drenthe staat al klaar en daarna komt de heer Van de Weg van de SP. Dat had ik al gezegd.

De heer Wiersema: Voorzitter, ons wordt gevraagd iets te vinden van de procesaanpak 'Horizon van Drenthe. Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie'. Dit om een nieuw college alvast een voorzet te geven, zodat ze voortvarend aan de slag kunnen. En ik denk dat het goed is, want die tijd zullen ze ook nodig hebben. Het vertrekpunt bij deze notitie is: Wat willen voor Drenthe, hoe en met wie gaan we dit dan vormgeven? Uitgangspunten hier die de revue passeren zijn: Een veilige en gezonde provincie, kwaliteit van leefomgeving en een doelmatig beheer en ontwikkeling. Wij kunnen ons hierin vinden. Wat betekent het iets concreter dan voor Drenthe anno 2030 en verder en hoe bereiken we dit? We gaan voor een visie met een rijk en veerkrachtige natuur, maar ook een robuust watersysteem gecombineerd met een vitaal platteland en duurzame en sterke landbouw. Allemaal elementen die we in de notitie terugvinden. En niet onbelangrijk, we vliegen deze uitgangspunten in samenhang aan. Hoe gaan we dat dan doen? Dat doen we samen met de Drentse samenleving: Onze ondernemers, onze inwoners en maatschappelijke organisaties. Kortom alle Drenten. En met betrekking tot de rol en de participatie van de Staten zijn we het zeer eens met de VVD. We gaan dit doen aan de hand van een duidelijke en samen gedragen Agenda. We vertalen de uitkomsten in een helder en duidelijk verhaal naar een haalbaar en realistisch toekomstbeleid. Belangrijk uitgangspunt is het behouden van het goede, teksten die ons aanspreken en de Drentse waarden én integreer deze met de huidige vraagstukken. En dit proces zal dan leiden tot creatieve en diverse scenario's, zodat er te zijner tijd ook

nog wat te kiezen valt. Met de nadruk op iets te kiezen. Voorzitter als we hiermee de procesaanpak, hier en daar met een eigen kleurtje, goed hebben samengevat en goed begrepen, dan moeten we het zo maar gaan doen.

De voorzitter: Dank u wel. Ik wacht nog even of mijnheer Vorenkamp niet naar voren komt. Niet het geval? Dan gaan we verder met de heer Van de Weg van de SP en dan als laatste de heer Rook van GroenLinks.

De heer Van de Weg: Dank u wel voorzitter. Voorzitter, 'Horizon van Drenthe. Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie', een voorstel voor een procesaanpak waarin in grote lijnen wordt geschetst hoe groot en rijkgeschakeerd het speelveld is en met hoeveel spelers we te maken hebben op dat speelveld van invoering van die nieuwe Omgevingswet. Omgevingsvisie, programma NOVEX, NOVI, gebiedsprogramma NPLG, gebiedsprogramma PPLG, 26 ruimtelijke nationale programma's, ruimtelijke arrangement, water en bodem sturend, participatie et cetera et cetera. Voorwaar voorzitter, een rijk begrippenkader en gelukkig niet allemaal nieuw voor ons, maar wel weer in een andere onderlinge samenhang. En met name over dat onderdeel wat ik las en zojuist noemde, participatie, hebben we twee vragen c.q. opmerkingen. 1. Het gaat een nogal lang en ingewikkeld, arbeidsintensief en arbeidsintensief traject worden. Dan bestaat al gauw de kans dat de betrokken en geïnteresseerde burger afhaakt. Hoe houden wij, de provincie, dit participatieproces voldoende dynamisch en op snelheid om de burger ook echt betrokken te houden in die hele procedure, in dat hele proces. 2. In hoeverre ondervinden nu ook al de lopende processen met betrekking tot bijvoorbeeld de stikstofproblematiek, de PAS-melders, Natuurnetwerk Noord-Nederland et cetera 'hinder van dit proces', tussen aanhalingstekens, met betrekking tot die Omgevingsvisie? En andersom natuurlijk, hoe beïnvloedt dat elkaar? Hoe zit het met de integraliteit en de beleidskeuzes daarin? Met andere woorden, hoe hou je eigenlijk op een goede manier de winkel open tijdens de verbouwing? Eigenlijk tot zover. Ik heb een technische opmerking, want in de tekst staat een paar keer: Inhoudelijke ruimtelijke vraagstukken worden uitgewerkt. Zou dat niet moeten zijn: Dat de ruimtelijke vraagstukken juist inhoudelijk worden uitgewerkt. Maar dat is een technische vraag. Tot zover voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel en dan tenslotte gaan we luisteren naar de heer Rook van GroenLinks.

De heer Rook: Het zal wel onervarenheid zijn voorzitter. GroenLinks is blij dat het college aan de slag wil met de nieuwe Omgevingsvisie. Dat is hard nodig, want de uitdaging waar we als politiek de komende decennia voor staan, zullen grote impact hebben op onze omgeving. Dat vraagt om een duidelijk antwoord van de provinciale overheid, maar ook verkeer en vervoer vragen onze aandacht. De betrokkenheid van inwoners en andere belanghebbenden is daarbij cruciaal. We vinden het daarbij van belang dat er concrete doelen worden gesteld en dat de al bestaande kwaliteitsdoelen gehandhaafd worden. Dit kan in de startnotitie en in de loop van het proces verder worden uitgewerkt. Als eerste vraagt de klimaatcrisis om onze bijzondere aandacht. Om de klimaatdoelen te halen en ontwrichtende klimaatverandering in Drenthe te voorkomen, moeten we ook in Drenthe werken aan klimaatmitigatie en klimaatadaptatie. Terecht vragen ons af waar we het extra regenwater gaan bergen, hoe we omgaan met droogte, hoe we meer duurzame energie op gaan wekken en hoe we burgers voldoende betrekken bij de kanten. Voor GroenLinks staat daarbij voorop dat de klimaatdoelen gehaald moeten worden. Het streven naar 60% minder broeikasgassen in 2030 ten opzichte van 1990 moet hoe dan ook worden gehaald. Water en bodem vonden we daarbij een belangrijk uitgangspunt. Het kabinet wil daar nadrukkelijk rekening mee houden en wil geen kapitaalintensieve ontwikkelingen in de beekdalen. Een samenhangend beleid waarbij aandacht is voor natuur, water, leefbaarheid

landbouw, stikstof, bodem en klimaat is cruciaal om de Drentse Omgevingsvisie tot een succes te maken. Het onderwerp verkeer en vervoer vraagt ook om onze aandacht. Aan de ene kant staat ruimte voor wegen en spoorwegen op spanning met onze wens om natuur te creëren in Drenthe. Aan de andere kant is het onderwerp onlosmakelijk verbonden met de leefbaarheid van onze provincie. GroenLinks vindt daarbij dat Drenthe een aantrekkelijke provincie moet blijven om te wonen en werken, maar ik vind ook dat de bescherming van onze natuur juist voor onze leeftijd in Drenthe van groot belang is. We blijven daarom pleiten voor meer fiets en openbaar vervoer om het autoverkeer terug te dringen, gezien autoverkeer in het algemeen grote impact heeft op milieu en fiets in vergelijking met het openbaar vervoer. Ook de gebiedsgerichte aanpak is voor GroenLinks een belangrijk aspect. Op die manier kunnen we per gebied het beste resultaat bereiken. Veel gebieden in onze provincie kampen met uitdagingen op het gebied van leefbaarheid, bijvoorbeeld vanwege het OV. Tegelijkertijd zitten we met een grote opgave op het gebied van stikstof, dat in het ene gebied meer impact zal hebben dan in het andere. GroenLinks is blij dat wordt ingezet op inwonersparticipatie. Met het idee voor Burgerberaden in het achterhoofd is dat extra belangrijk. Bovendien is GroenLinks blij dat de uitgangspunten in het kader verbindend besturen worden gebruikt om die inwonersparticipatie vorm te geven. Het is daarbij van belang dat de nationale en Europese kaders worden gebruikt om die concrete vraagstukken vorm te geven. En dan ben ik door mijn tijd heen.

De voorzitter: En u heeft nog een korte vraag van de heer Vorenkamp van de PVV. Gaat u gang.

De heer Vorenkamp: Ik zal me beperken voorzitter. Dank u. U heeft het over de infrastructuur en dat vind ik ook interessant. Maar GroenLinks vindt ook dat er 13.000 nog wat woningen bij moeten komen. Dat heeft ook consequenties voor de infrastructuur, anders gaat alles vastlopen. Of vindt u dat alles met openbaar vervoer geregeld moet gaan worden?

De voorzitter: De heer Rook.

De heer Vorenkamp: Beseft u dat de infrastructuur, dus de wegen, ook uitgebreid moet worden daardoor?

De heer Rook: Nou nee, dat beseffen wij ons niet. GroenLinks is van mening dat in Drenthe met het openbaar vervoer en fiets nog veel uitgebreid kan worden op het gebied van vervoer.

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Sorry dat lijkt mij voorzitter een zeer ongeloofwaardig standpunt. Dank u wel.

De voorzitter: Het lijkt me dat de heer Rook gaat over zijn eigen standpunten, of u die nu geloofwaardig vindt of niet. Ik dank de heer Rook voor zijn bijdrage. Daarmee komen we aan het einde van de eerste termijn. Ik hoor aan mijn rechterzijde dat er ook lunch is geregeld voor ons als commissieleden en daarom stel ik voor dat wij even gaan schorsen, voor even lekker naar buiten of even naar het toilet en dan gaan we schorsen tot 11.00 uur met uw welbevinden. Allemaal akkoord? Ja, tot 11.00 uur.

De voorzitter: wilt u allemaal weer naar uw plek teruggaan, want wij gaan verder met deel 2 van onze commissie OGB en zoals u ziet staat gedeputeerde Jumelet al klaar voor de beantwoording van de eerste termijn en daarvoor heeft hij 9 minuten de tijd. Dus als u allemaal zit, dan gaan we weer van start. Gaat uw gang, de heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel voorzitter. Procesaanpak Horizon van Drenthe. Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie. Dank voor uw opmerkingen en bijdragen van zojuist. Overall kan ik wat betreft deze procesaanpak denk ik concluderen, dat u in ieder geval blij bent met wat er nu ligt en dat het voor dit moment zo is dat we met elkaar erover spreken, maar vooral dat we ook verder kijken al, namelijk na de verkiezingen, met een nieuwe Staten, met een nieuw college. Ik denk dat het goed is dat onderscheid even te maken. Dus dit is de procesaanpak, die op hoofdlijnen beschrijft welke inhoudelijke vraagstukken in de nieuwe omgevingsvisie centraal zullen staan, hoe het totstandkomingsproces eruitziet en uitgangspunten formuleert voor het participatieproces. Dat is eigenlijk wat hier aan de orde is en ik heb uw bijdrage gehoord en u heeft zich in ieder geval laten verleiden wat u belangrijk vindt voor de volgende stappen, die ook aan de orde zullen komen in de komende periode. In de startnotitie worden de inhoudelijke ruimtelijke vraagstukken nader uitgewerkt. Daarbij is er sprake van samenhang met het NOVEX-programma, u hebt er zelf ook al iets over gezegd in het gebiedsprogramma NPLG, Nationaal Programma Landelijk Gebied, wat dan weer een vertaling krijgt in het PPLG. Ik hoop dat de griffie, maar dat zullen ze zeker doen, met de nieuwe Statenleden even alle afkortingen zal doorneemen, ofwel een mooi lijstje zal maken, zodat iedereen ook weet, dit document lezend - ik maakte er net een opmerking over van de Partij voor de Dieren - waar het over gaat. Ik denk dat het heel terechte opmerkingen zijn. Voorzitter, wat er dus voorligt is de uitgeschreven procesaanpak, de startnotitie is nog in het vervolg te verwachten. Zo een beetje rond de zomer, is de idee en dat geeft ook antwoord op mevrouw Zouine, die zei namelijk zelf dat al in september de omgevingsvisie voor komt te liggen. Nee, de startnotitie komt voor te liggen en dat spoort niet helemaal met het PPLG is de verwachting. Maar daar moet ik ook bij zeggen dat het PPLG de eerste lezing is wat betreft het programma, wat dan aan de orde is voor de vertaling van het NPLG. Dat betekent dus dat het niet helemaal spoort, maar dat het wel samen oploopt in de uitwerking en vooral ook de besluitvorming. In die zin zal het wel dicht bij elkaar liggen, denk ik, maar niet helemaal. Maar gisteren heb ik nogmaals de commissaris horen vertellen, dat als het gaat om onze organisatie we nadrukkelijk veel meer integraal moeten werken. Ga er maar vanuit, zeker als het gaat om die ruimtelijke vragen, dat het ook hier in huis aan de orde zal zijn. Zeker zal zichtbaar worden gemaakt in de documenten, het PPLG of in ieder geval de startnotitie, waar wij het hier met elkaar over hebben. Dat zal duidelijk worden, in de stukken die u krijgt aangereikt. Voorzitter, dan loop ik ook even de vragen na. Waar het betreft de heer Bosch, die een opmerking maakte over het betrekken van de samenleving. In de procesaanpak staat er natuurlijk ook iets over opgeschreven. In vond het mooi dat hij een aantal suggesties doet, want ik denk dat dat ook van belang is om te melden. U bent natuurlijk al twee keer bijgesproken door collega Brink in het voortraject, zo begreep ik, maar zeker fijn om ook hier nog weer initiatieven en ideeën te krijgen. Zo'n festival, ik denk dat het leuk is en ook mooi kan zijn om zo'n manier te gebruiken om een deel van de samenleving, die anders misschien niet betrokken is, er ook bij te betrekken. Dus misschien nog andere initiatieven? Ik denk dat het goed is om dat ook op die manier gewoon te horen en te kijken wat we ermee kunnen doen. Dat is in ieder geval de intentie en kan een plekje krijgen straks in die startnotitie. Dat is uiteraard aan de nieuwe Staten om daar dan iets van te vinden. Voorzitter, zeker als het gaat om deskundigheid, ik denk dat we dat heel breed moeten aanpakken. Dan mevrouw Zwaan van de VVD, waar het vooral gaat over datgene wat u noemde: de werkgroep en het betrekken van PS. Ik denk dat het

zo kan zijn dat we belangrijk vinden dat PS vooral in positie is. De besluitvorming vindt hier natuurlijk plaats. Misschien kan het, zoals zo vaak, én én zijn. Dat er een werkgroep is, dat is niet een doel op zich, maar de vraag is vooral: hoe wilt u betrokken zijn? Ik denk ook vooral dat we nu constateren dat dit een... er staat ook er kán een werkgroep zijn. Dat u zegt van: we willen er toch nog eens kritisch naar kijken. Dat kan in het startdocument naar voren komen en het besluit ook daarop zijn. Als u daarvan zegt van: dat gehoord hebbend, kan ik het ook op een andere manier invullen. Maar het zou ook misschien én én kunnen zijn. Dus ik kan me goed voorstellen dat het nieuwe college daar straks met de nieuwe Staten een richting in weet te vinden, want het kader verbindend besturen, door de heer Pruisscher net ook genoemd, dat is het kader dat wij willen inzetten, om de goede besluiten uiteindelijk ook voor te bereiden. Maar hier in deze Statenzaal vindt de besluitvorming en de discussie plaats, dat moge duidelijk zijn. Voorzitter, de opmerking over wonen en economie, ik heb het gehoord, maar ik denk dat het voor mijn collega straks wel even nadenken is over hoe dat dan zijn plekje moeten moeten krijgen.

De voorzitter. Mevrouw Zwaan, VVD, heeft een interruptie.

Mevrouw Zwaan. Dank u wel voorzitter. Dank heer Jumelet voor de beantwoording van mijn vraag. Die was een beetje specifiek van: waar dan, met die integrale afweging, krijgen we dan in die startnotitie daar meer duidelijkheid over? Is het mogelijk om dan bijvoorbeeld, als we daar nog aanvullingen op zouden hebben, hoe wij dat dan zien, dat zo'n stuk geamendeerd kan worden op zo'n onderwerp?

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Ik keek naar links, dat zag u, en er werd geknikt, dus dat is het antwoord: ja. Maar goed, het zal rond de zomer zijn dat dat stuk voor komt te liggen. Dus ik denk dat het goed is om deze opmerking die hier gemaakt wordt, ook daarin mee te nemen. In ieder geval zal dat hele participatieproces er ook in moeten worden beschreven. Datgene wat we hier ophalen helpt ons in ieder geval maximaal daarop in te steken. Ik vind het goed dat u in ieder geval dat punt maakt, maar ik zeg er maar bij als het gaat om die rol, die u zelf ook wilt: ik denk dat het aan een nieuwe Staten is om daar iets van te vinden. U geeft wel een boodschap af en ik denk dat het goed is daar dan ook gewoon goed te luisteren.

De voorzitter. Dank u wel, de heer Jumelet vervolgt zijn betoog.

Gedeputeerde Jumelet. De heer Vorenkamp, PVV, die heeft een aantal opmerkingen gemaakt. Wat er dan landelijk aan beleid is. Ja, dat is ook zo. We zijn met elkaar als overheid bezig om al die maatschappelijke vragen goed te vertalen. Dat betreft niet alleen stakeholders, u hoorde mij ook net zeggen: een festival. Het kan ook op andere manieren, het gaat niet alleen maar om één manier, het gaat om mensen maximaal te betrekken. Ik denk dat onze inwoners dat ook verdienen. Dan heb ik nog iets opgeschreven over welke wijze...

De voorzitter. Een moment, u heeft een vraag van de heer Vorenkamp en ik denk dat het nog over dit punt gaat.

De heer Vorenkamp. Dat gaat inderdaad over dit punt, voorzitter. Ik heb ook gesproken over burgerberaad als mogelijkheid. Bijvoorbeeld per gemeente zo'n burgerberaad als optie, als middel voor de participatie. Anderen hebben genoemd: een raadplegend referendum. Wat vindt u

van die middelen, die mogelijkheden? Vindt u dat die ook opgenomen moeten worden in dit openingsstuk?

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, de heer Vorenkamp heeft ook genoemd dat het betrekken van gemeenteraden belangrijk is. Daar ben ik het van harte mee eens en daar is ons college denk ik ook heel erg op gesteld om die relatie goed te hebben. Ik zou me heel goed kunnen voorstellen, dat in de fase vervolgens nagedacht wordt over een referendum of burgerraad, maar dat is niet aan ons op dit moment. We hebben dit nu op deze manier opgeschreven, dat we dat in die startnotitie verder willen uitwerken. Het is, denk ik, dan ook aan de nieuwe Staten, maar ook aan het college op dat moment, om daar het voorstel voor te doen. Rond de zomer, is mij verteld.

De voorzitter. De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp. Dus, voorzitter, als ik de gedeputeerde goed interpreteer, dan ziet hij dat als mogelijke onderdelen voor de toekomstige startnotitie.

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, ik heb geleerd bij het NPLG of PPLG, dat je tegenwoordig vooral moet zeggen dat het adaptief moet zijn. Dus ik kan me heel goed voorstellen dat we de oren niet dicht hebben, maar vooral open. En als deze opmerking, door u gemaakt, maar ook door een aantal anderen, serieus wordt genomen: dat doen we, dan is dat een onderdeel van een discussie die u hebt te voeren, want u gaat erover. Voorzitter, de heer Pruisscher van de ChristenUnie zegt: veel tegelijk, hoe verhouden ze zich tot elkaar om dat inzichtelijk te maken? Die opmerkingen zijn gehoord en ik denk het goed is om dat inzichtelijk te maken, want er is wel heel veel aan de orde. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar, is een terechte opmerking. Ik kreeg ook mee dat het goed is om dat inzichtelijk te maken. Ook werd de opmerking gemaakt dat het goed zou zijn om de nieuwe Staten vooral daar in mee te nemen. Want het wordt echt een cruciaal jaar, dit jaar. Vooral alle voorbereidingen vanwege de ruimtelijke inrichting, er liggen grote vraagstukken. Je kunt van het Kabinet zeggen wat je wilt, maar ze hebben heel veel teweeggebracht in 1 jaar. Of iedereen er blij mee is, is maar de vraag. Maar toch, er is veel op de rit gezet en wij krijgen daar in ieder geval veel werk van, dus ook voor onze inwoners is het goed dat we dat goed met elkaar behartigen. Dan kijk ik nog even naar de vragen die nog gesteld zijn. Ik vond het een mooie over diversiteit en representativiteit. Ik denk dat het een heel terechte is: hoe ga je dat goed met elkaar inkleuren? Het kader verbindend bestuur is door de heer Pruisscher genoemd, dat noemde ik zelf net ook al, en ik denk dat het goed is dat we dat als uitgangspunt nemen. Mevrouw Zouine, die heeft nog iets over de relatie met NPLG benoemd, ik heb daar zojuist ook iets over gezegd, namelijk dat het samen oploopt, niet helemaal synchroon in de tijd. U wordt er uiteraard bij betrokken, want dat heeft direct wel met elkaar te maken en vanuit de integraliteit en het integraal werken in dit huis mag u verwachten dat wij daar met elkaar in ieder geval goed op zitten. En u wordt daar wat mij betreft ook voldoende bij betrokken. Ook in de komende maanden, zo het de nieuwe Staten betreft. Dan Sterk Lokaal over de nieuwe Staten, de werkgroep. U hebt daar ook net iets over gezegd, ik heb daar op de VVD geantwoord, maar de heer Wiersema aan u hetzelfde antwoord. En dan nog de heer Van der Weg, die heeft nog iets gevraagd over voldoende betrokken. Natuurnetwerk Nederland, integraal werken schreef ik op. Dat zijn wel een aantal punten die eigenlijk ook al in zijn algemeenheid

zijn voorbijgekomen. Ik denk dat het goed is om te zeggen dat die intentie er is en hoe je dat doet, laten we graag terugkomen in die startnotitie. In ieder geval is hier de aanzet gegeven. De heer Rook van GroenLinks heb ik ook zojuist gehoord en ik denk dat dat ook in dezelfde sfeer zit. Ook u nam al een voorschot op de discussie. Dat mag natuurlijk en dat is heel goed, goed om ook kleur te geven, maar hier is uiteindelijk het proces aan de orde, in een momentum. En er wordt zo meteen veel van de nieuwe Staten en van het nieuwe college verwacht. Voorzitter, volgens mij binnen de tijd. Dank u wel.

De voorzitter: Hartstikke goed. Dank u wel. Ik ga inventariseren of er behoefte is aan een tweede termijn en die doen we dan vanaf de zitplaats in 1 minuut en ik zie voldoende vingers om maar gewoon het rijtje bij langs te gaan, want dat is het makkelijkste. Dan begin ik bij de heer Neutel van het CDA. Gaat uw gang.

De heer Neutel: Dank u wel voorzitter. Eén van de woorden die van toepassing is op de nieuwe omgevingsvisie is realistisch. Maar realistisch betekent natuurlijk ook dat we iets leesbaars moeten hebben straks. Ik zie, als ik alle opmerkingen in de eerste termijn zo hoor, en alle wensen die er zijn, zie ik weer een stuk verschijnen van enkele honderden pagina's. Dat kan dan wel leesbaar zijn, maar welke burger, welke inwoner van onze provincie gaat dat lezen? En degenen die het doen, zijn die dan representatief voor de Drentse inwoners? Dat is een kritische opmerking en een oproep daarbij: Probeer het stuk te beperken tot 75 of liever nog 50 pagina's. Al dat bla-bla eromheen weglaten. Gewoon een realistisch stuk, wat ook te lezen is voor de inwoners van onze provincie. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel voor uw oproep. We gaan verder met de heer Bosch, Partij van de Arbeid.

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter en ook dank aan de gedeputeerde voor de beantwoording van de vragen. Ik kan mij ook bij de vorige spreker aansluiten. Ik denk dat inderdaad juist ook die communicatie heel erg belangrijk gaat worden. Dus maak het niet al te ingewikkeld en daar komt nog bij, de herhaalde oproep namens mijn partij: maak het vooral beeldend, want mensen zijn visueel ingesteld. Maak ook inzichtelijk met die beelden welke impact op het landschap en de leefomgeving bepaalde keuzes gaan maken. In ieder geval hartstikke mooi dat we het festival al binnen hebben. Tijd voor een feestje zullen we maar zeggen, dus daar kijken we reikhalzend naar uit. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, ik kijk naar mevrouw Zwaan, VVD.

Mevrouw Zwaan: Ja, dank u wel, voorzitter. Gedeputeerde, nogmaals dank voor de beantwoording, al is dit dan weliswaar niet uw portefeuille, maar in ieder geval dank daarvoor. We houden dan de startnotitie goed in de gaten en zullen daar waar nodig onze piketpaaltjes daarin slaan door middel van wellicht een amendement. Maar dat gaan we dan tegen de zomer wel zien. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Zwaan. Ik ga naar de heer Vorenkamp van de PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Wij zijn als PVV duidelijk meer kritisch op dit document, op deze procesaanpak. Niet vanwege het proces, wel hebben we daar een aantal opmerkingen over geplaatst van wat we missen, maar wij denken vanwege de inhoud die ook in deze procesaanpak staat. Vooralsnog denken we dat deze puzzel niet gelegd kan worden, in ieder geval

niet met als resultaat een economisch vitaal platteland. Daar zijn de opgelegde doelen van onder andere de natuur, stikstof, klimaatneutraliteit en al die andere, ik noem ze niet allemaal op, veel te veel in strijd met een vitale economie in onze ogen. Zeker als daar ook nog eens gedeeltelijk tijdsdruk op komt te staan van bijvoorbeeld 2030 als realisatiedatum. Wat tenslotte wel het geval is. In de ogen van de PVV zijn zowel de doelen als de opgelegde tijdsdruk onnodig scherp gesteld. We weten immers, voorzitter: niet alles kan, ook niet in Drenthe. Dus ik wil voorstellen dat dit een B-stuk wordt, want wij moeten in de fractie even goed overleggen wat we hiermee willen. Ik adviseer de fractie om.....

[hier mist een heel klein gedeelte opname van de vergadering]

De heer Van de Weg: .....volgens ons beleidskeuze neutraal, dus het gaat alleen maar over de procedure en het proces, niet over de inhoudelijke punten. Dus tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan tenslotte de heer Rook, Groenlinks.

De heer Rook: Voorzitter ik ben het volgens mij even kwijt, dus ik weet even niet wat er van mij verwacht wordt.

De voorzitter: Dit is de tweede termijn waarin u nog in een minuut eventueel een vraag...

De heer Rook: Wij hebben niets meer toe te voegen.

De voorzitter: Akkoord, dan geef ik graag het woord aan gedeputeerde Jumelet voor de beantwoording van de allerlaatste vragen.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel voorzitter. De heer Neutel, CDA, terecht hoor, realistisch. Volgens mij zei iemand net ook al: nuchter. Ik denk dat het bij ons hoort. Laten we met elkaar vooral op die manier naar de discussie kijken en vooral ook met elkaar proberen de goede dingen te doen. Ik denk dat het met al die opgaven belangrijk is om wel goed te wegen, maar ook eerlijk te zijn tegen elkaar en te zeggen: er liggen heel veel keuzes voor, straks. Want niet alles kan, als je dat allemaal optelt. En dat is ongeveer ook wel het antwoord op de heer Vorenkamp. Dat zou kunnen betekenen dat u dan op dit procesvoorstel al tegen gaat stemmen. Ik kan me dat niet voorstellen eigenlijk. Want als u uw bijdrage wilt leveren, dan zult u ook moeten zeggen: laten we dan van start gaan. Dan kunt u vanzelf onderweg uw mening erover geven. Ik vind het bijzonder als je aan het begin al zegt: ik doe niet mee, want dan zet u uzelf eigenlijk al terzijde. Doe gewoon mee, zou ik zeggen, dan kunt u straks ook van alles en nog wat vinden. Voorstel, zet het dus leesbaar inderdaad, niet te lang. Laten we niet zeggen hoeveel pagina's, dat we ook niet over jaartallen, hoe het precies moet. Maar laten we zeggen: laten we dat vooral leesbaar laten zijn. Communicatief, beeldend, ik hoor het u allemaal zeggen. Volgens mij hoort het ook bij deze tijd dus daar moeten we ook op inzetten. Dan nog de vraag, vooral belangrijk denk ik, korte termijn/ lange termijn. Want die werd gesteld door de heer Pruisscher, die had ik niet beantwoord. Volgens mij is het zo dat voor de korte termijn we inderdaad 2030 voor ogen hebben. Daarvan zou je moeten zeggen: daar maken we beleid voor, en voor 2050 zou het vooral de visie moeten zijn. Richting die 2050 kun je je beleid elke keer weer aanpassen. Ik denk dat je zo het met elkaar toch samen kunt brengen. Dus 2030 is korte termijn. Het schiet inderdaad al aardig op, maar je moet constateren, dat is toch het beleid wat je nu met elkaar moet gaan maken vanwege de nieuwe Omgevingswet. En 2050 is wat verder weg, lange termijn. En dat is natuurlijk in feite toch de visie die je hebt, zodat je je beleid op basis van die visie ook

goed in beeld kunt houden en kunt bijsturen zo nodig. Zo kijken we er naar. Zo hebben we proberen aan te geven dat korte termijn en lange termijn aan de orde is. Voorzitter, volgens mij zijn dit de vragen en dank voor de gemaakte opmerkingen, nogmaals, dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel, dan zijn wij aan het einde gekomen van dit agendapunt en dan denk ik dat ik moet concluderen dat dit verder gaat als B-stuk naar de PS-vergadering van 1 februari aanstaande. Dat gaan we inderdaad doen. Dank u wel.

8. Nationaal Programma Landelijk Gebied

De voorzitter. Dan gaan we verder met agendapunt 8, het Nationaal Programma Landelijk Gebied. En in dit agendapunt staan twee brieven vermeld: een brief van het college over de aanvragen van een specifieke uitkering en eentje over de stand van zaken met betrekking tot de Drentse stikstofaanpak. Er zijn veel vragen gesteld, waarvan ook een deel met een technisch karakter. Deze kunnen conform het Reglement van Orde ook via de griffie worden ingediend. Deze worden daarom rechtstreeks naar een inhoudelijk ambtenaar gestuurd, en voorafgaand aan de vergadering beantwoord. Mocht u twijfelen over welke instrumenten u het best kunt inzetten om antwoord te krijgen op uw vragen, dan kunt u natuurlijk altijd advies vragen aan de griffie. Dus bij dezen een oproep om dat te gaan doen, want er zijn veel vragen binnengekomen, van drie verschillende fracties: van de Partij voor de Dieren, D66 en de PVV. Ik wil ze langsgaan, maar ik zou willen vragen of u misschien de vragen een beetje kunt bundelen. Is dat een mogelijkheid? Of zegt u van: de vragen zijn al toegestuurd, dus ik kan volstaan met een antwoord van de heer Jumelet. Ik vraag het eerst even aan de Partij voor de Dieren, mevrouw Zuiker.

Mevrouw Zuiker. Ja, de vragen zijn toegestuurd en ook onderbouwd waar het op slaat. Dus dan wachten we gewoon even de beantwoording af en dan kan ik daarna nog reageren.

De voorzitter. Dat lijkt me een prima afspraak. Dan stel ik voor dat de fractie van D66 wel gewoon de vraag stelt, want dat is een hele korte. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters. Voorzitter, voorafgaand aan de bespreking, we hebben begrepen dat de VVD-fractie aangaf dat ze deze brief willen agenderen voor de volgende vergadering, dus wij vragen ons even af: gaan we het dan nu behandelen en de volgende commissievergadering nog een keer? Dus even echt een ordevraag. Hoe gaan we hiermee om, voordat we aangeven hoe wij met onze vragen willen omgaan?

De voorzitter. Ik denk dat u abuis bent, want de brief die de VVD wil agenderen, dat is een ingekomen stuk, heb ik het goed, meneer Moes?

De heer Moes. Uit mijn hoofd was dat A.12 of A.16? A.6, dank u. Dat heeft hier niks mee te maken, dat was over een foto, de toekomst van de landbouw of zoiets, uit mijn hoofd. Maar dat zijn geen brieven die hier geagendeerd staan onder dit agendapunt.

De voorzitter. Nee, dan zou ik graag willen voorstellen dat de D66-fractie gewoon nu haar vraag kort stelt, als ze daar behoefte aan heeft. De heer Moes heeft een vraag.

De heer Moes: Nou, er wordt me hier ingefluisterd dat onze fractievoorzitter mevrouw Meeuwissen het iets verkeerd in de presidium heeft gezet. Dus vandaar misschien de verwarring. Maar we hebben een andere brief geagendeerd dan bij dit agendapunt vermeld staat. Ik hoop dat de VVD-fractie zo toch een beetje duidelijk is.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, ik denk dat daar de verwarring, want ik veronderstelde dat het deze twee brieven waren, toen dacht ik: dan gaan we dat twee keer... Maar met deze toelichting, dank meneer Moes, dan gaan wij de vragen gewoon stellen zoals we ze ingediend hebben.

De voorzitter: Dan mag u daar meteen mee verdergaan mevrouw Zouine.

Mevrouw Zouine: Dank u wel, voorzitter. Wij hebben twee vragen en de eerste vraag is: wat is de actuele stand van zaken met betrekking tot de afronding van de gebiedsplannen? En de tweede vraag is: wanneer is GS voornemens PS te informeren en ter bespreking voor te leggen alvorens de gebiedsplannen voor 1 juli 2023 aan het Rijk worden aangeboden?

De voorzitter: Dank u wel, wij hoorden een vreemd geluid en ik denk dat het uit uw microfoon komt, maar het is ook al weer weg, dus we laten het daarbij. Dan ga ik naar de PVV en ik heb eigenlijk aan de PVV dezelfde vraag als aan de Partij voor de Dieren. Mogen we de vragen zoals ze door u zijn ingediend en onderbouwd voorleggen aan de heer Jumelet, of wilt u ze nog eens een keer helemaal voorlezen?

De heer Jumelet: Ik wil ze graag helemaal voorlezen, maar ik zal dan volstaan met alleen de laatste vraag, want ik heb natuurlijk ook een soort inleidinkje gegeven over wat er aan de hand is.

De voorzitter: Gaat uw gang.

De heer Jumelet: Even kijken. De vraag is: wordt het niet tijd om in navolging van de provincie Overijssel duidelijk te maken dat het Rijk bezig is met het stellen van onhaalbare en onrealistische doelen? Onze fractie denkt dat dit langzamerhand logisch zou zijn. Zo nee, waarom niet? En dan zit er nog volgens mij vraag tussen... Nee, dat is de eerste vraag. Dan de tweede vraag, die gaat over het veegbesluit, wat in beide brieven geloof ik aan de orde is. Dat is een hele lange vraag. Wij constateren bijvoorbeeld dat, ik zal het even heel kort samenvatten: Wij constateren dat die ter inzage legging in ieder geval gisteren, of eergisteren, toen ik dat checkte, niet voor elkaar was. En dan is de vraag: gaat GS over die niet ter inzage legging, over die omissie, gaat GS het Rijk daarover berichten en wat zijn de consequenties daarvan? Dat is de eerste vraag. Dan hebben wij met de ambtelijke staf van de heer Jumelet overleg gehad over die onderbouwing van de habitat- uitbreidingen, die opgelegd worden vanuit het Rijk. En onze vraag was: waar is de onderbouwing? Die onderbouwing kon geleverd worden, maar pas als het in AERIUS allemaal terecht komt. En het komt pas in AERIUS terecht, na januari, februari of maart of misschien zelfs april. En dus is onze vraag: is dit wel een manier van handelen van de overheid die past bij behoorlijk bestuur? En dan mijn laatste vraag: gaat deze spoed veegactie qua consequenties voor de toekomstige vergunningverlening verzwarende opleveren voor bijvoorbeeld de agrarische sector of de bouwsector? En zo ja, ligt er dan al niet genoeg op het bord van onze provincie en is in beroep gaan dan niet geboden? Zo nee, hoe zeker is die afwezigheid van verzwarende consequenties van dit veegbesluit? Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel, mijnheer Vorenkamp en de reactie komt van gedeputeerde Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Dank u wel, voorzitter. Ik moet wel even in mijn papieren af en toe even wat zoeken, omdat de vragen, bij mij tenminste, wat door elkaar heen staan, in andere volgorde ten minste. Ik kijk even naar mevrouw Zouine die de vragen stelde: wat is de actuele stand van zaken met betrekking tot afronding van de gebiedsplannen? Dat was de eerste vraag. Op dit moment wordt gewerkt, dat we hebben we ook kenbaar gemaakt in de brief aan de gebiedsprogramma's. En u weet dat we eerder spraken over gebiedsplan, dat betrof alleen de stikstof-aanpak. Gebiedsprogramma betekent het hele NPLG Nationaal Programma Landelijk Gebied, met al die andere opgaven. Dus er wordt op dit moment ook nadrukkelijk aan gewerkt, in de constatering dat nog niet alle doelen duidelijk zijn, waar het gaat over klimaat. Er werd ook een vraag gesteld, volgens mij wordt dat zo meteen nog aan de orde gesteld, over methaan. Die doelen zijn nog niet met ons in zoverre gedeeld, dat het ook een vertaling heeft naar de provincies. Dus we werken aan die gebiedsaanpak, gebiedsprogramma's. Ik heb al eerder gezegd, 1 juli staat in de wet dat we dat hebben op te leveren. Dat betreft in de wet natuurlijk alleen maar stikstof, maar het kabinet heeft gevraagd om dat hele programma toch ook in te leveren. Dat zal er nu van zijn dat we met elkaar zien, dat dat een eerste opzet is van een gebiedsplan en dat is denk ik ook heel goed te verantwoorden. Dat heeft ook de minister zelf aangegeven op hoofdlijnen, want we zien dat vorig jaar eigenlijk al het gebiedsplan werd genoemd, maar dat we toen nog niet al die doelen hadden en nog steeds niet hebben. Dus de minister zegt eigenlijk: lever het in op hoofdlijnen, dan komt er een ecologische autoriteit en dan gaan we kijken hoever we met elkaar staan en dan komt er ook besluitvorming over. Dus dat is mijn antwoord op uw vraag. Vervolgens de tweede vraag: wanneer is GS voornemens om PS te informeren, het ter bespreking voor te leggen? Dat is uiteindelijk bij de definitieve vaststelling van de gebiedsprogramma's. Dat zal niet de versie van juli 2023 zijn. Dan is er nog geen besluitvorming, maar is het wel aan u al voorgelegd in de zin van: informerend. Dat is denk ik vooral belangrijk om hier nog een keer te benadrukken. Maar de versie die daarna op basis van commentaar van het Rijk komt, de verwachting is dat het in het najaar van 2023 zal zijn. Dat is trouwens voor Overijssel, voordat u die vraag gaat stellen, zo ook aan de orde. De conceptversie zal uiteraard met u gedeeld worden, voordat we die opsturen voor 1 juli richting het ministerie. Voorzitter, dat waren de vragen volgens mij van mevrouw Zouine van D66, die...

De voorzitter. Die een vraag heeft, wat vullen we elkaar toch goed aan. Mevrouw Zouine, D66.

Mevrouw Zouine. Ja, dank je wel. Toch even een aanvullende verhelderende vraag, alstublieft. Er is natuurlijk al eerder ingezet op... Er zijn drie gebieden afgerond, onder andere het Mantingerzand. Maar we mogen toch veronderstellen dat het ingezette werk van de afgelopen periode, met betrekking tot die gebiedsplannen waar we al aan zijn begonnen, dat dat toch niet weer helemaal opnieuw gedaan gaat worden?

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, ik heb geen idee waar mevrouw Zouine het over heeft. Dat is misschien mijn tekortkoming, maar gebiedsplannen afgerond van het Mantingerzand zegt mij niets.

De voorzitter. Mevrouw Zouine doet het nog een keer.

Gedeputeerde Jumelet: Ik weet wel dat dat een natuuropgave is die nu in de afronding is. Als u dat bedoelde met de gebiedsplannen, dan praten we langs elkaar heen.

Mevrouw Zouine: Nou, dan bedoel ik dat ermee.

Gedeputeerde Jumelet: Nee voorzitter, onze natuuropgave heeft betrekking op het Programma Natuur en platteland. Daar is alles in vertaald, hoe dat er allemaal uitziet, want we hebben de opgave om het natuurnetwerk Nederland te realiseren met elkaar met twaalf provincies. Daar doen wij dus dapper aan mee, zijn we bezig met natuurherstel. Eén van de opgaven was het Mantingerzand en omgeving. Dat is herstel van natuur. Dat is daar nu bijna klaar of is afgerond. Het maakt dus onderdeel uit van het PMP en de PMP maakt weer onderdeel uit van die grote opgave om de natuur te herstellen, klimaatrobuust te maken en met elkaar goede afspraken te maken in de toekomst.

De voorzitter: Mevrouw Zouine nog in tweede instantie.

Mevrouw Zouine: Ik blijf eigenlijk wel in verwarring, want ik meende te hebben begrepen dat wij vanuit Drenthe al de stappen hadden ingezet en dat er teruggekoppeld was dat er gebieden zijn afgerond, waaronder het Mantingerzand, waaronder ik meen ook Fochteloërveen. Nee?

Gedeputeerde Jumelet: In Fochteloërveen wordt op dit moment keihard gewerkt aan kades, om het water vast te houden. Dat doen we samen met de provincie Friesland en daar is juist nu het werk volop aan de gang en dat maakt onderdeel uit van het robuust maken van de natuur. En dat maakt uiteraard onderdeel uit van de opgave van het totaal. Want nogmaals, het NPLG of PPLG gaat over natuur, klimaat, water, landbouw, het robuust maken van het landelijk gebied, zodat we die opgaven die daarin zijn genoemd, ook goed ter hand hebben genomen. Daar maakt uiteraard het Mantingerzand onderdeel van uit. Maar heel Drenthe maakt daar onderdeel van uit en binnen het PMP maken we al die projecten, vooral vanwege natuurherstel nadrukkelijk tot een belangrijke actie op dit moment. En daarom zeg ik: we zijn allang begonnen, omdat dat uiteindelijk al een aantal jaren aan snee is, vanaf 2013, toen wij met elkaar het Natuurpact hebben gesloten.

Mevrouw Zouine: Ik neem het antwoord van de gedeputeerde nu maar even aan zoals het is, maar ik refereer natuurlijk ook naar de Drentse aanpak stikstof. Daarin zijn toch wel echt heel concreet gebieden en resultaten aangekoppeld benoemd. En ik hoop echt dat hiermee uw antwoord niet een begin is van afstel of uitstel, maar dat we gewoon echt doorpakken om resultaten te gaan boeken.

De voorzitter: Ik hoor geen vraag, maar de heer Jumelet mag reageren en gaat daarna meteen door.

Gedeputeerde Jumelet: Er wordt hier over uitstel gesproken. Ik heb het woord uitstel niet in de mond genomen. Volgens mij wordt er keihard gewerkt vanuit dit huis, met alle partners, met alle overheden, maar ook mensen in het gebied, om juist dat natuurherstel voor elkaar te krijgen. Daar zijn al die projecten binnen ons programma Natuurlijk Platteland aan de orde. Dat heeft relatie met landbouw, het heeft relatie met de directe omgeving. Dat is in ons programma Natuurlijk Platteland. Waar wij met elkaar steeds in dit huis ook van zeggen, en in uw Staten ook van zeggen: waar het schort is dat er geen duidelijkheid is over een aantal doelen binnen

het totaal van het NPLG. Dat gaat over klimaat, dat gaat over aanvullend, misschien iets met water. Daarvan zeggen wij, dat moeten we wel helder hebben voordat we, bij wijze spreken, bij een boer langsgaan met het verhaal: hoe kijkt u naar bijvoorbeeld innoveren, hoe kijkt u naar verplaatsen, hoe kijkt u misschien wel naar stoppen? Dat moet duidelijk zijn, daarvan heb ik gezegd: dat moet ook richting Den Haag duidelijk zijn dat we dat plan kunnen indienen. Maar dan moet u ook wel opschieten, want dan kunnen wij aan de slag en dat doen we op dit moment, voorzitter. Dat waren de vragen van mevrouw Zouine. De heer Vorenkamp die stelde een aantal vragen en dan moet ik even kijken. Dat is inderdaad die vraag met een hele lange inleiding, heb ik ook gelezen. Dat gaat er dan over: wordt het niet tijd om in navolging van provincie Overijssel duidelijk te maken dat het Rijk bezig is met het stellen van onhaalbare, onrealistische doelen? Volgens mij hebben we met elkaar te beginnen, dat heb ik al eerder gezegd. En we zijn nu met elkaar een plan aan het opstellen. U hebt ook bij het begin van deze vergadering gezegd, naar aanleiding van A.12 dacht ik, of A.13: hoe zit dat nou en hoe staan we daar nou in? En ik heb u daar ook op aangegeven dat we het, denk ik, goed doen als we ook kenbaar maken, eerlijk een verhaal vertellen als het gaat om klimaat, als het gaat om de wateropgave, natuurherstel en ook het perspectief voor landbouw. Daar hebben we met elkaar nog wat te doen, maar ook in Den Haag hebben ze nog wat te doen. De nieuwe minister werkt aan een landbouwakkoord. Ik hoop altijd dat dat sneller komt dan wordt gezegd, want het perspectief moet er nou een keer komen. Zeker met dat hele maatregelenpakket dat daarbij hoort, dat moet samen oplopen. Ik denk dat als we kijken naar Overijssel, daar heeft men een doorrekening gemaakt en men heeft daar een idee van hoe het dan samen opgepakt moet worden. Ze hebben de 3 x 3 aanpak gekozen en netjes op papier gezet. Als u in de afgelopen tijd de brieven hebt gelezen, onze uitingen hebt gehoord, bij bent gepraat, lijkt de Drentse aanpak er heel erg op, voorzitter.

De voorzitter. De heer Vorenkamp van de PVV heeft een vraag.

De heer Vorenkamp: Een hele korte politieke vraag: u bent degene, samen met uw organisatie van de provincie die achter u staat, die de meeste kennis heeft van al die zaken, die programma's, die op uw bord liggen hier in Drenthe. Heeft u het vertrouwen erin dat dit allemaal samen kan? Dat dit allemaal in zijn totaliteit oplosbaar is en dat er dan ook nog een economisch en interessant leefbaar platteland overblijft?

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Ja, voorzitter, de plannen liggen er, de ideeën zijn er, de doelen zijn geformuleerd, voor een deel. Als we het hele plaatje zo meteen zien, dan moeten we constateren dat er wel heel veel moet, en heel veel ook in Drenthe moet gaan worden opgelost. Ons college is van mening dat we daar ook de dure plicht voor hebben om daarmee aan de start te staan en daar zijn we al mee begonnen, om daarmee verder te gaan. Maar het is een adaptief proces, en dan gebruik ik hem zelf een keer, dat we ook onderweg moeten constateren, in die moeilijke keuzes die we hebben, dat we wellicht moet moeten constateren: wat is nou belangrijker, dit of dat? Dan gaat het ook over die weging sociaal-economisch, want daar doelt u op. Ik denk dat het van belang is om die kwestie ook voor te leggen op het moment dat die ook aan de orde komt. Dat zal trouwens ook in de processen zijn en ook in dit geval bij het PPLG met onze partners, met de inwoners, aan de orde moeten komen. Dus het is niet gekokerd doorstomen om een doel te halen. Het is samen optrekken om uiteindelijk ook in die gesprekken op te halen: wat is belangrijk? Hoe kunnen we het doel halen? Daar zijn meerdere mogelijkheden,

meerdere smaken in, meerdere instrumenten in, maar wel ook met die weging van sociaaleconomisch. Want uiteindelijk, als je je doel haalt en we kunnen hier geen adem meer halen, dan hebben we ook iets verkeerd gedaan.

De voorzitter: De heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Ik interpreteer dit antwoord als dat de gedeputeerde toch wel ernstige twijfel heeft.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, dat is verkeerde conclusie. Ik denk dat we echt keihard aan de slag moeten, ook vanwege vergunningverlening, daar weet u ook alles van. Ook dat is vaker gewisseld. We kunnen wel zeggen: we doen niks, als dat uw oproep is. Maar dan moet u ook uitleggen aan mensen dat er geen vergunningen meer worden verleend, dat de vergunningen ook ter discussie komen te staan. Dat is het hele complex waarin we met elkaar proberen de goede dingen te doen. Wij willen in ieder geval de doelen met elkaar aan snee hebben, aan de slag zijn. Dat zijn we op dit moment, ook met die natuuropgave en tegelijkertijd zeggen we: we willen die sociaal-economische weging ook voor onze provincie maken. Dat heeft Overijssel bijvoorbeeld zelf ingebracht in 3 x 3 aanpak die zij naar buiten hebben gebracht.

De voorzitter: De heer Van der Weg van de SP heeft een vraag.

De heer Van der Weg: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik weet niet of ik technisch gezien op de heer Vorenkamp mag reageren, maar ook naar de gedeputeerde, om die dan ook een beetje te ondersteunen daarin, vind ik het zo jammer dat het zo negatief, steeds vanuit wat niet kan en wat moeizaam is en wat er allemaal tegen weerstand op kan lopen. Als we kijken naar wat er ook op de in de ingezonden stukken staat, is het over de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw en dat gaat ook moeizaam, maar het gaat wel, het heeft wel voortgang. Ik denk dat we daar ook eens naar moeten kijken. Wat wel de positieve punten zijn. Wat wel goed gaat. Langzaam, maar het gaat daarin wel steeds de betere kant op.

De voorzitter: Dank u wel voor uw positiviteit. De heer Jumelet vervolgt de beantwoording van zijn vragen. Wacht even, een moment, want we doen meteen, mijnheer Duut er even achteraan van JA21.

De heer Duut: Dank u wel, voorzitter. Ik begrijp heel goed hoe het proces in elkaar steekt en uw uitleg en toelichting, daar staan wij als partij ook achter. Maar is het u ook mogelijk om in deze fase iets van een tipje van de sluier op te lichten? Hoe dat proces gaat, met name op het stikstof gebied in de gesprekken met de betrokken boeren. Ik begrijp dat dat erg privé is enzovoort, maar kunt u iets zeggen, een indicatie geven van hoe dat nou gemiddeld in Drenthe leeft? Is er voldoende belangstelling, ziet u perspectief om aan de doelen van de minister te voldoen? Kunt u daar iets meer over zeggen? En nogmaals, we staan achter het beleid.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, ik hoef geen tipje van de sluier op te lichten, want dat weet u ook namelijk, ik heb het al vaker gezegd, ook hier in deze zaal. Veel boeren hebben op dit moment vragen, zeker als het gaat om PAS-melders, zeker als het gaat om de toekomst van hun bedrijf. Kan ik de investeringsbeslissing nemen op basis van onzekerheid? Dat blijft dus vaak uit, banken die ook zeggen: zolang we niet weten gaan we ook niet meer financieren. Dat is één kant van de zaak. Aan de andere kant hebben we met elkaar heel veel gesprekken, ook vanuit dit huis. Maar ook Prolander doet dat voor ons, als uitvoeringsorganisatie. Ik heb u gemeld dat

zo'n beetje 100 tot 110 boeren zich hebben gemeld, bedrijven zich hebben gemeld, met een vraag over beëindiging van het bedrijf. Ik heb u daarbij ook al eerder aangegeven dat dat gesprekken zijn die heel lastig zijn te voeren, omdat het Rijk nog steeds niet die openstelling heeft van de middelen, die dan beschikbaar komen om daar daadwerkelijk boter bij de vis te bieden. Ik denk dat dat ons wel dwarszit, niet alleen in Drenthe, maar ook in alle andere provincies. Ik heb wel eens een keer op de voorpagina van het Dagblad van het Noorden gezien dat ik vroeg om geld en vertrouwen, of vertrouwen en geld om aan de slag te gaan. Dus de stemming is: kom nou eens op, laten we aan de slag gaan. Zeker als het gaat om op het boerenerf. Ik ben wel blij met die 55 miljoen bijvoorbeeld, die ter beschikking is gekomen voor innovaties, want daar heeft het Kabinet ons wel al direct in voorzien, voor Noord-Nederland. Zo zijn we aan de slag, in de hoop dat ook het landbouwakkoord snel wordt gesloten, zodat we duidelijkheid hebben over de maatregelen die daar zijn bedacht en zijn afgesproken, in de sector en met alle andere partijen.

De voorzitter. Dank u wel. De heer Bos van GroenLinks heeft ook een vraag.

De heer Bos. Ja, voorzitter, dank u wel. Dank aan de heer Jumelet voor de uitleg over hoe het nu zit met het budget, ook voor de vrijwillige aankoop en dergelijke. Vandaag lasen we nog weer, zelfs in de Volkskrant, dat hier in Drenthe zich ook zaken voordoen omtrent latente ruimte, dus dat er tussen bedrijven door opgekocht wordt voor latente ruimte, waardoor er uiteindelijk toch weer meer stikstofuitstoot vrijkomt. Ik vroeg me af: is de gedeputeerde ook van plan om dit soort signalen nog extra door te geven aan het Rijk en aan te geven dat het toch ongewenst is, dat dit soort ontwikkelingen zich voordoen en dat ze daardoor dus echt op moeten schieten met de budgetten?

De voorzitter. Dank u wel, de heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, het artikel uit de Volkskrant. Inderdaad, de Volkskrant heeft een reconstructie gemaakt. Net zo groot als ze een reconstructie met Flevoland en Schiphol hebben gedaan, zijn ze ook op zoek gegaan naar Vermilion en de gasboringen en dan drie verlaten stallen, die dan blijkbaar worden ingezet voor het salderen. Dat moet trouwens nog wel gebeuren, maar het valt onder de Mijnwet, dus het is aan het Rijk om dat te doen. Ik zeg u ook maar: in de brief A.13, mijn collega Kuipers heeft die brief u toegestuurd, daar hebben we de opsomming gemaakt van alle zaken die aan de orde zijn op het dossier, ook vergunningverlening. In de brief is één van de opmerkingen dat ook het Rijk kijkt naar hoe om te gaan met latente ruimte. Dus ik denk dat het goed is dat daar naar gekeken wordt. Tegelijkertijd zitten er ook weer haken en ogen aan, maar duidelijk is dat deze ontwikkeling en deze manier, die gewoon legaal is, op dit moment niet wenselijk is, want het is een verhoging, uiteindelijk, van die stikstofuitstoot. En als je het op die manier ziet gebeuren, dan lijkt het wel dweilen met de kraan open. En daar zal wel iets over gezegd gaan worden, maar de minister heeft in ieder geval het voornemen om daar met provincies afspraken over te gaan maken, voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel. De heer Bos in tweede instantie.

De heer Bos. Voorzitter, in ieder geval dank voor het antwoord hierop en fijn dat het ook mee gaat naar die afspraken met het ministerie. Dat is heel fijn. We zien nu wel de consequenties daarvan, dat er een aantal boerenbedrijven zijn in Drenthe, in zowel Ruinerwold als Westerveld dan blijkbaar, waar al leegstaande stallen waren, die nu ook geheid leeg gaan blijven. Ik vraag me af: in hoeverre wordt die leegstand opgenomen in de gebiedsprocessen die nu gaande zijn?

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Ja voorzitter, het begint met de vraag over latente ruimte. Want je kunt wel zeggen: we gaan iets met lege stallen doen, maar het begint met latente ruimte, hoe ga je daarmee om. In ieder geval weten we dat met salderen er sprake is van dat waarschijnlijk van 30% naar 40% wordt gegaan als het gaat om het afromen, dus dat is alweer een meer bijdragen aan de natuur. Ik denk dat het goed is, ja, ik kan zeggen, voorzitter, zoals mijn collega in Limburg pleegt te zeggen: dat nemen we mee in het NPLG, maar ik denk dat het goed is om juist wel te kijken naar hoe de staat van de natuur is, hoe de bedrijvigheid is en dan maakt dit er deel van uit, zou ik me kunnen voorstellen, maar wel tegen de achtergrond dat ook het ministerie met provincies afspraken maakt hoe je met, en het moet in de beleidsregel komen dan, hoe je met latente ruimte omgaat. En daar zit meer verhaal bij dan alleen maar dat: gaan we even afschaffen. Want er zit ook bij bedrijven gewoon latente ruimte die ze ook echt nodig hebben op enig moment. Daar is op dit moment in de vergunningverlening veel aandacht voor, maar niet in één keer op te lossen, voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel. Vervolgt u uw verhaal.

Gedeputeerde Jumelet. Ja.

De voorzitter. O, één moment. De heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe heeft ook een vraag.

De heer Schoenmaker. Ja, dat is toch even inhaken op de vraag van de heer Bos, voorzitter. Is bij u ook bekend dat er op dit moment veel boeren zijn die omwille van de vraag die zojuist gesteld wordt om die latente ruimte, de stallen nu juist extra vol zetten omdat ze bang zijn dat die latente ruimte straks niet meer gebruikt mag worden voor hun eigen gebruik. Dus eigenlijk de vraag die net gesteld werd, ziet u de omgekeerde beweging ook? Dat is eigenlijk mijn vraag.

De voorzitter. Dank u wel. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Ja, voorzitter, dat is wat er dan gebeurt. Ondernemers zijn ondernemers en ik kan ze het niet kwalijk nemen, want het is de mogelijkheid. Er is niks verkeerd aan op dit moment als het gaat om de regelgeving. Tegelijkertijd is het niet een ontwikkeling die je met elkaar voorstaat, dus ja, daar hebben we met elkaar ook direct oog voor. Dat is ook het gesprek met het ministerie: hoe ga je dan met latente ruimte om? Ik denk dat dat goed is. In de brief, nogmaals, die u ook hebt ontvangen, waar het gaat om al die stand van zaken, regelgeving en vergunningen, is dat ook benoemd als één van de punten waaraan de komende tijd gewerkt gaat worden, voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel. Mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker. Ja, dank u wel, voorzitter. Het is een punt van orde, ik doe het maar even via de interruptiemicrofoon, want, we moeten dit ook echt in het presidium bespreken, we moesten voor dinsdag 9.00 uur onze vragen inleveren, hebben wij gedaan, en nu komen er tijdens de beantwoording nieuwe vragen van fracties die dat niet hebben gedaan, die hebben dat niet inge-

leverd, gaan ze stellen. Ik vind dat goed, het zijn prima vragen, maar zo hebben we dat niet afgesproken. En ik wacht nog steeds op de beantwoording van onze vragen, dus dat heeft voor mij nu even prioriteit.

De voorzitter: Ja, ik snap uw punt, maar we hebben wel gezegd van: er moet ruimte voor discussie zijn, omdat het zo'n belangrijk agendapunt ook is. Maar ik deel uw mening in deze en ik vind het ook jammer dat uw vragen een beetje naar de achtergrond verdwijnen, terwijl u ze als eerste had ingediend. Dus ja, dat is jammer. En ik vind het ook een heel terecht punt dat u zegt van: nou, laten we dit in het presidium oppakken en daar eens eventjes goed over doorspreken hoe we dit in het vervolg gaan doen. Ik kijk naar de heer Jumelet, wilt u ... ..

Gedeputeerde Jumelet: Ja, voorzitter, ik vraag me even af: moest ik met u dan beginnen of...

Mevrouw Zuiker: Niet per se.

Gedeputeerde Jumelet: Nee, maar... Ik dacht...

Mevrouw Zuiker: Niet per se hoor, maar er komen allemaal andere onderwerpen tussendoor.

Gedeputeerde Jumelet: Ja, nee, maar ik dacht dat ik met mevrouw Zouine moest beginnen, maar ik ga maar even verder dan ook, prima. ... .. Nee, nee, maar ik probeer iedereen ook een beetje... Goed, voorzitter, dan naar de vraag over het veegbesluit. O.

De voorzitter: Eén moment: een interruptie of een vraag van de heer Moes van de VVD.

De heer Moes: Nou, voorzitter, dit is ook een punt van orde, want ik vind dit maar een chaos. Het is onze fractie niet bekend dat bij dit agendapunt, waar twee documenten bij staan, je van tevoren de vragen moet indienen. Je zou toch gewoon spreektijd moeten... Het is een agendapunt, je zou toch gewoon allemaal spreektijd moeten krijgen? En ik vind het prima dat andere partijen vragen gaan indienen, maar wij hadden hier verwacht dat we gewoon spreektijd krijgen en het wordt nu maar... Ja, wij snappen er niks meer van.

De voorzitter: Er is letterlijk uitgevraagd net als bij de LIS, dat je van tevoren je vragen in moet dienen. En als tijdens de beantwoording van de gedeputeerde er nog extra vragen opkomen, dan mag dat, want er is ruimte voor discussie, hebben we gezegd. Maar de vragen moesten van tevoren ingediend worden, zoals mevrouw Zuiker, mevrouw Zouine en de heer Vorenkamp hebben gedaan. Zo hebben we het afgesproken. En als u het anders wilt, dan moet dat in het presidium geregeld worden. Dus ik bestrijd ook dat er hier sprake is van chaos. We hebben gewoon een goede discussie, waarbij de heer Jumelet volgens mij probeert om iedereen op een zo goed mogelijke manier de vragen te beantwoorden. En de heer Jumelet gaat nu verder, gaat uw gang.

Gedeputeerde Jumelet: Ja, voorzitter, dank u wel. Dan over het zogenaamde veegbesluit, ook inderdaad in documenten wordt dat vaker genoemd, de minister heeft dat ook in de brieven van 25 november zelf ook aangekondigd, dat veegbesluit. Dat besluit is eigenlijk al genomen, het is ter inzage gelegd en de heer Vorenkamp vraagt dan hoe het zit met het, nou, zeg maar even toch, het beschikbaar zijn van de documenten, zodat ze ook ter inzage konden worden genomen. Mij is inderdaad uw mail ook toegekomen naar aanleiding daarvan. Ik heb het zelf nog

even nagevraagd hoe het zit. Het is digitaal beschikbaar geweest. Nee, ja, nee, het is digitaal beschikbaar geweest. U hebt in ieder geval ook met onze mensen gesproken. Het is niet meer gebruikelijk, heb ik begrepen, om het ook bij de griffie, zeg maar, of op de balie of bij de balie neer te leggen, het is op papier op die manier niet meer beschikbaar. Het gaat digitaal en dat is gewoon voor iedereen beschikbaar. Trouwens, er zijn heel veel mensen die inmiddels bezwaar hebben gemaakt, dus blijkbaar hebben mensen het ook wel buiten dit huis heel goed kunnen vinden. En er is daarom ook op deze manier genoeg reden en mogelijkheid geweest om bezwaar te maken. Dat blijkt ook uit al die bezwaren die zijn ingediend inmiddels. Er is dus voor ons als GS geen aanleiding om dat nu ter kennis te brengen van het ministerie wat mij betreft, voorzitter, namens ons college. Dan de tweede vraag. Die gaat ook over de onderbouwing van de uitbreiding van de habitattypen in Drenthe. Het blijkt dat deze pas beschikbaar gemaakt wordt na het einde van de terinzagelegging. Ik herhaal even, omdat het best wel een ingewikkelde vraag is, maar ik moet u zeggen: het Rijk maakt de keuze om AERIUS later te publiceren, want die relatie legde u zelf ook. Het Rijk maakt dus de keuze om AERIUS later te publiceren, dat had ook met die 25 kilometerafkap te maken. Dat noem ik ook maar even toch tussendoor. Later ... .. dan het veegbesluit en in de aanloop naar het veegbesluit was het de bedoeling dat beide tegelijkertijd gepubliceerd gingen worden, dat was in ieder geval wel de bedoeling. Maar doordat het één wat later komt dan het ander, ziet u wat u ziet en hebt u geconstateerd wat u hebt geconstateerd. In ieder geval wordt AERIUS, is nu het voornemen weer, dus de rekenmodule te gebruiken na 26 januari aanstaande. Dat hoeft geen bezwaar te zijn voor datgene wat u zag, want uiteindelijk is het dan ook beschikbaar en op dit moment, tot 11 januari, kon bezwaar worden gemaakt tegen het veegbesluit, voorzitter.

De voorzitter. Een vraag van de heer Vorenkamp van de PVV.

De heer Vorenkamp: Ja, dank u, voorzitter. Ja, dan twee antwoorden. U heeft niet geantwoord op mijn vraag met betrekking tot behoorlijk bestuur. Want u weet dat in het verleden dus veegbesluiten hier al eens zijn gepasseerd, waarbij op zijn minst vragen terecht waren en nu kun je dus niet vooraf constateren van: is het terecht, zitten daar haken en ogen aan, waardoor er dus bijvoorbeeld ook op dat onderdeel geen bezwaar gemaakt kan worden, of geen beroep ingesteld kan worden. Want het gaat om beroep, je moet beroep indienen, bezwaar maken heeft geen betekenis, maar je moet in beroep gaan. Ik zou graag toch van u het antwoord willen hebben, dit horende van mij: wat vindt u? Is dit een zaak van... Gaat dit volgens de regels van behoorlijk bestuur of niet?

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Ja voorzitter, het Rijk heeft deze keuze gemaakt om in ieder geval te publiceren. Het veegbesluit heeft voorgelegd, tot 11 januari kan er bezwaar worden gemaakt. Dat is digitaal beschikbaar voor een ieder die dat had willen doen. U hebt geconstateerd dat het niet bij de griffie of bij de balie lag. Dat is een constatering. Ik heb begrepen dat dat te maken heeft met de werkwijze. Daar ga ik niet over, maar dat is op die manier te constateren ook voor mij, voor u, voor ons allemaal. Als het gaat ook om wat u vervolgens zegt, ook over: kun je ook inhoudelijk kijken. Volgens mij zijn documenten beschikbaar, want anders hebben al die andere mensen die bezwaar hebben gemaakt ook niet zomaar iets geroepen. Die hebben uiteindelijk proberen aan te geven dat zij bezwaar maakten tegen bijvoorbeeld een verzwaaring. U hebt ook schriftelijke vragen gesteld waar het betreft waarom wij geen bezwaar hebben gemaakt. Friesland doet dat wel. Nou, ik kan dat ook nog wel uitleggen, voorzitter, maar dat zit ook in de schriftelijke vragen die u hebt gesteld. Die antwoorden krijgt u op korte termijn, na dinsdag in

het college krijgt u ze ook toegestuurd. Maar het heeft vooral te maken met het hele simpele feit dat in Friesland in dit geval stikstof-niet-gevoelige natuur, nu stikstofgevoelig wordt en dat heeft z'n consequentie voor de directe omgeving in Friesland. Dat is in Drenthe niet het geval. We zien niet een verzwaring, want die habitattypes die worden toegevoegd via het veegbesluit, zijn niet een verzwaring van de opgaven die wij zien in het landelijke gebied op stikstof. Wat ik u wel nog wil geven en met u eens zal zijn, denk ik, is dat we wel zien dat we elke keer weer stapjes en brokjes en gefragmenteerd besluiten voor zien komen liggen. Ik zal u dat nog met een voorbeeld ook aangeven. We zien nu: AERIUS wordt geüpdatet, zoals het dan zo mooi heet. Vervolgens zien we een veegbesluit, dat eigenlijk in 2018 al had moeten worden genomen, waar ook weer habitattypes aan de orde zijn, dan hebben we de natuurdoelanalyses te verwachten in april en vervolgens werken we tegelijkertijd aan het PPLG en aan alle andere dingen die moeten. Nou, wie kan het nog uitleggen, zeg ik maar even. Ik doe een poging, elke keer maar weer, en ik hoop dat u dan zegt: goh, dat is toch wel weer duidelijk, maar ik zal maandag aanstaande tegen de minister zeggen, want die is maandag in Drenthe, tegen de minister zeggen, minister Van der Wal, dat het toch echt van belang is dat we helder krijgen en duidelijker maken hoe een proces eruitziet maar ook waar je met elkaar ook kunt insteken om er iets van te vinden. Maar liever nog, breng alles ineen, zodat je met elkaar ook een helder beeld kunt uitstralen naar de buitenwacht en naar u en naar iedereen die er ook mee te maken heeft, voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel. De heer Vorenkamp heeft een vervolgvraag.

De heer Vorenkamp. Geen, ja, eigenlijk wel een vervolgvraag, maar in ieder geval: dan zijn we ook heel erg benieuwd naar de antwoorden van de minister op die vraag van u. Kunt u ons die dan ook verstrekken?

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Voorzitter, ik zal u die zeker doen toekomen, direct daarna als ik u zie en misschien wel bij gelegenheid weer als we elkaar hier spreken.

De voorzitter. Dank u wel. De heer Moes van de VVD heeft een vraag.

De heer Moes. Dank u wel, voorzitter. U gaf in uw verhaal net aan dat de gevolgen van het veegbesluit meevallen en u schrijft dat ook in uw brief. We krijgen, ik krijg vanmorgen net een bericht van LTO Noord, een persbericht: LTO Noord is woedend over de toevoeging van extra habitat, landelijk. En we hebben hier afgelopen zomer, ik zal het u even in herinnering halen, de heer Hepping heeft hier toen ingesproken, dat er ook habitat op de kaart stond die niet op de kaart had moeten staan. En u gaf hem daarin helemaal gelijk. En is dat al verwijderd? En wat vindt u ervan dat LTO woedend is, en u zegt: het valt mee voor Drenthe. Want bij elke verzwaring wordt het moeilijker voor Drenthe.

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Ja voorzitter, er gaan heel veel dingen nu over tafel, die lijken direct met elkaar te maken te hebben, maar er zijn verschillende dingen toch even te onderscheiden. Ja, dat LTO woedend is... Feitelijk in november heeft de minister het veegbesluit genomen, dan ligt het ter inzage tot 11 januari en is de vraag natuurlijk aan de orde: wat betekent dat veegbesluit nou? Ik heb me laten adviseren op dit punt en de constatering is voor Drenthe, want dat moet ik dan voor Drenthe doen, ik kan me voorstellen dat LTO Noord misschien ook over Friesland iets

zegt, daar kan ik me dan bij voorstellen dat dat een toevoeging is, waardoor het een verzwaring is, maar voor Drenthe geldt dat habitattypen zijn toegevoegd die er al zijn, die we al moesten beschermen. Het is een formalisering daarvan, dus ze zijn er al, je zou ze al moeten beschermen. Nou, dat is nu dus geformaliseerd via dat veegbesluit. Daar kan ik iets van vinden, maar dat is een constatering en de constatering vervolgens is ook dat het niet leidt tot een verzwaring in de aanpak die te maken heeft met stikstof, die te maken heeft met onze opgaven binnen het PPLG zoals we het in Drenthe vorm gaan geven. Voorbeeld: voor het Norgerbos, of laat ik zeggen het Fochteloërveen: daar heb je een hoge, zo meteen, of een lage KDW, en vervolgens zien we dat daar habitattypes worden toegevoegd die een hogere KDW hebben. Dat betekent dus dat je al een zware opgave hebt, maar door het toevoegen van die habitattypes zal het niet zwaarder worden, want het is al zwaar. Met andere woorden: die constatering doen we dan maar. Ben ik er blij mee? Ik was degene die in 2019 tegen de minister heeft gezegd, minister Schouten in dit verband: dat veegbesluit past niet als je nu met elkaar bezig bent, constaterend dat we met de Raad van State-uitspraak aan de slag moeten. Deze minister, minister Van der Wal, heeft gezegd: ik ga het veegbesluit nemen. Dat is het besluit van het kabinet geweest, het besluit van minister Van der Wal, en daar hebben we het dan mee te doen. Dat ligt ter inzage. Is er grond om bezwaar in te dienen? De constatering is: nee. Willen we een opmerking maken vanuit Drenthe als het gaat om het proces? Ja, en dat zal ik maandag aan de minister overbrengen.

De voorzitter. Dank u wel, de heer Moes in tweede instantie.

De heer Moes. Dan nog even terugkomend op de heer Hepping en uw toezegging, kunt u daar nog even op antwoorden?

De voorzitter. De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Zeker. De heer Hepping heeft ook gereageerd naar aanleiding van het veegbesluit, dat weet u. En daar is ook een antwoord op gekomen. Hij ziet niet zozeer direct op, laten we noemen, het zure ven. In Mantingerzand zijn zure vennen. De waarde zure ven wordt nu toegevoegd, als voorbeeld eventjes want het is niet helemaal..., maar stel je voor, maar het zegt niet waar die zure vennen precies zitten. En wat mijnheer Hepping heeft aangegeven is dat niet alle vennen zuur zijn. En vervolgens hebben wij met hem afgesproken en dat is ook geconstateerd dat dat niet helemaal goed in AERIUS zit. En die zullen er uitgehaald worden. En er is medegedeeld aan de heer Hepping per brief of per mail, maar ik weet dat het aan hem toegekomen is, dat die wijziging in 2023 zal plaatsvinden, want dat is weer bij de nieuwe update van AERIUS. Dus we hebben recht gedaan aan mijnheer Hepping zijn opmerking, en hij had helemaal gelijk.

De voorzitter. Dank u wel. Bent u bijna toe aan de beantwoording van de vragen van de Partij voor de Dieren? Denk ik?

Gedeputeerde Jumelet. Ja. Dat zijn toch veel vragen dacht ik hè? Niet? O. Nee, maar, nooit zoveel als dat er tot nu toe zijn gesteld. Moet ik gewoon beginnen bij het begin? Ja?

De voorzitter. Kort en bondig graag.

Gedeputeerde Jumelet. Ja. Heeft de provincie op dit moment een doel met betrekking tot methaanreductie? Daar moet ik beginnen hè?. Ja. Zo ja, wat is dat? Nee, deze doelstelling per provincie wordt binnenkort bekendgemaakt. Dus ik heb wel ook bij de presentatie op 7 december

gezegd: megaton, 5 megaton opgave, 3,8 voor methaan, 1,2 voor lachgas en dat moet nog vertaald worden naar elke provincie en de minister zal dat misschien eind van deze maand al wel kenbaar maken per brief, maar dat weet je nooit of ze dat inderdaad ook gaan doen, voorzitter. Heeft de provincie in beeld hoeveel methaan de landbouwsector in Drenthe momenteel uitstoot? Nee, want dan moet je inderdaad koeien gaan tellen en staarten enzovoort, dat kan. Maar nee, maar goed, daar heeft het direct ook mee te maken en de vraag is of dat er eigenlijk wel toe doet, zou ik hebben gesteld, namelijk, want het gaat om de reductie en niet om hoeveel het is, maar we weten dat niet. We hebben dat ook niet op die manier in beeld gebracht, omdat het eigenlijk ook niet gaat over hoeveel, maar om hoeveel minder. En dat is denk ik van belang. Dus onze bijdrage zullen we zo meteen ook moeten horen. Dan: op welke momenten zijn Provinciale Staten aan zet als het gaat om de stappen richting het PPLG? Graag concreet antwoord, staat erachter. Bij de definitieve vaststelling van het gebiedsprogramma. En ik heb net al aangegeven en daar ben ik eigenlijk best wel een beetje... Ik vind dat zelf ook wel lastig, want we spreken er vaker over, u heeft vaker die vraag gesteld: wanneer komen wij nou aan zet? Nou, als je dat vorig jaar zegt, rond de zomervakantie, dan heb je het over, nou, in het voorjaar van 2023. En nu zitten we in januari 2023 en we hebben die doelen nog steeds niet helder. Dus ik moet u zeggen dat we nu werken aan het programma. Straks weten we de doelen en we zullen een eerste aanzet hebben op hoofdlijnen, zoals de minister zelf heeft gevraagd, voor 1 juli. Dat zullen we doen aan de hand van reflecteren, u informeren, met de samenleving. En vervolgens komt dan de besluitvorming eind van 2023 aan de orde, want dan wordt ook door de ecologische autoriteit gevonden of we het goed hebben gedaan en of de plannen ook voldoen. Dat is wat... En dan komt de financiering in 2024 pas aan de orde. Dan: op welk moment hebben inwoners inspraak bij de totstandkoming van het PPLG? Nou, het is in ieder geval de bedoeling dat we zoveel mogelijk gaan communiceren. Dat doen we uiteraard ook bij dat reflecteren maar zeker als het gaat om, nadat we met elkaar dan de ecologische autoriteit aan de orde hebben gehad, dan komen de plannen op tafel en dan komt de uitvoering, en dan zul je ook in dat participatieproces ook elkaar moeten opzoeken, niet alleen gemeenten, waterschappen en stakeholders, maar ook inwoners uiteraard, voorzitter. Wanneer komt de routekaart en bijbehorende fasering precies richting PS? We werken aan het gebiedsprogramma, dat zal in juli 2023 in conceptvorm gereed zijn, als eerste, en dan vervolgens gaat hij inderdaad ook op route, en die route heeft dan z'n gebruikelijke route, zoals u die ook gewend bent van ons, en daar bent u zelf ook voor aan zet. Dan komt er op 1 juli 2023 een plan hoe wij deze opgaven gaan halen. En dan ziet dat op de ammoniakreductie, op die 2,45 kiloton. Nou, de eerste toetsbare versie van het gebiedsprogramma dat op 1 juli 2023 gereed moet zijn, zal op hoofdlijnen een passende en gebiedsgerichte uitwerking van de indicatieve doelen van het NPLG hebben. En de uitwerking betreft tevens de wijze waarop wij de stikstofreductiedoelstelling voor onze provincie willen realiseren. Het is de bedoeling dat de uitwerking een eerste programmering van de maatregelen betreft en bevat die voldoende inzicht geeft in hoe deze doelen behaald worden. Dan vraagt u ook over de provinciebrede reductiedoelstelling. Daarmee zal een groot deel van de opgave over heel Drenthe verspreid worden, dat is uit de brief wat ik citeer, en uw vraag is: hoe groot is dat deel? Dat heeft te maken met dat tonnetjesverhaal, dat mooi ook zichtbaar is. U weet: dat zijn communicerende vaten. Als het één goed scoort, dan zal het ander wat minder hoeven te scoren en andersom, dus dat is nog niet bepaald. Dat hangt af, ook trouwens van externe factoren, zoals bijvoorbeeld in het landbouwakkoord kan worden besloten wat de GVE moet zijn, de grootvee-eenheid, gaat dat hoog of laag zijn? Wordt het echt veranderd, wordt het een stevige opgave? Minder dieren per hectare betekent het gewoon in mensentaal, en dat betekent ook dat het natuurlijk gewoon ook van betekenis is wat dan op tafel ligt en waar de sectoren ook over hebben afgesproken dat ze daaraan gaan werken. En ook belangrijk is te weten of het Rijk

nog meer generiek beleid zelf ook gaat doen. Want u hebt ook gezien: die 12 en die 39 corresponderen en daar hebt u van gezien in de brief ook dat als wij weten dat het Rijk meer gaat doen, dan zouden wij minder hoeven doen, want dat is in feite wat er dan ook gebeurt. Voorzitter, daar hou ik het dan bij. Dan kom ik bij de aankoop-opgave voor stikstof, die wordt geschat op een kwart van de totale Drentse stikstofopgave. Ik maak daarbij de opmerking dat dat ook weer correspondeert met die andere aanpak, zeg maar even toch weer innovatie en generieke opgave. In ieder geval die tonnetjes die zijn aan het communiceren met elkaar. En uw vraag is: hoeveel bedrijven moeten we ongeveer opkopen om deze 612,5 ton te behalen? Dat is een ingewikkelde... Het is een makkelijke vraag als je het zo opschrijft, denk ik, maar wel een moeilijk te beantwoorden vraag, want elk bedrijf is anders. Heb je het ook bijvoorbeeld over het meerekenen van bijvoorbeeld de stalemissie en de veldemissies, dat is toch het totaal van het verhaal, dat ook elk bedrijf betreft. Dus als je het hebt over hoeveel bedrijven moet je nou opkopen, dan wordt het speculeren. En ik zou dat niet willen doen, ook op dit moment niet, omdat we de gebiedsprocessen ook in willen en ik hoop dat u dat begrijpt, want elke speculatie op dit punt geeft onrust en ik denk dat we er geen van allen bij gebaat zijn. Ik maak zelf de opmerking maar waar het de piekbelasters betreft, of je het nou over 500 of 600 hebt, of over 2000 of 3000 bedrijven: ik kom mensen tegen die zeggen: ben ik het nou? En ik vind dat echt een ernstige en ik heb dat proberen in te brengen ook bij het rondetafelgesprek bij de Tweede Kamer. Niet de Excel sheets maar onze menselijke maat moet leidend zijn. Ik hou vast aan die menselijke maat, want als we dat verliezen, raken we ook het draagvlak kwijt en ik denk dat we daar geen van allen bij gebaat zijn. Dus voorzitter, ik zou die vraag willen parkeren richting ons PPLG. Om met Geert Gabriëls van Limburg te spreken: Dat nemen we mee binnen het PPLG. Dan: wat gaat dat ongeveer kosten? Nou, ongeveer dezelfde idee. Als je kijkt naar Overijssel: ze hebben een berekening gemaakt. Die kunnen wij ook maken als je uitgaat van een bepaald aantal bedrijven. Maar ik doe het niet, omdat ik vind dat we niet over het laatste stukje moeten spreken, maar over het begin. Geef ons het vertrouwen, geef ons geld, dan gaan we aan de slag. Dan gaan we met die 110 bedrijven die vrijwillig zich gemeld hebben echt slagen maken. En volgens mij moet je daar beginnen en het niet hebben over het laatste stukje van je reis als je op vakantie gaat. Laten we wel wezen, laten we bij het begin beginnen. De eerste helft komt eerst. Dan: de Drentse bijdrage, andere sectoren. Dan heeft u het over NH3 en de NOx, de oxides. Wanneer gaat de provincie precies in gesprek met de sectoren over reductie? Nou, u weet dat we inmiddels al met sectoren spreken aan de stikstofafel. Eerst was dat een stikstofafel waarin we inderdaad beleid ook met elkaar bespraken. Nu is het een reflectie-tafel. Dat moet ik met nadruk zeggen, omdat het denk ik ook zo is en nu een andere setting is geworden. Maar we spreken met de sectoren. En het wordt steeds spannender natuurlijk wanneer het gaat over die totale opgave, want u weet dat we ook, net zoals in Overijssel, niet alleen de focus hebben op boerenbedrijven, de agrarische sector, maar ook op de industrie, op de wegen, ook op andere sectoren. Want uw vraag is vervolgens: is GAE hier ook onderdeel van? Ook GAE zou hier onderdeel van kunnen zijn. En dat is heel simpel gezegd het totaal van het verhaal, we zijn in de breedte aan het kijken en ik denk dat het goed is dat we dat ook gewoon hier zeggen. We nemen het mee in het PPLG, voorzitter. Dan waren dat volgens mij de vragen.

De voorzitter: Dank u wel. Daar ben ik heel erg blij om. Dank u wel, heer Jumelet. En dan kijk ik nog eventjes naar mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren, want die heeft nog een aanvullende vraag, denk ik.

Mevrouw Zuiker: Ja, voorzitter, dank u wel, ik wil even kort reageren op wat de antwoorden waren.

De voorzitter. Dan verzoek ik u om eventjes gewoon naar die plek te gaan. Die plek toch gewoon, de interruptie?

Mevrouw Zuiker. Ja, we moeten dit echt even beter doen in het presidium want dit is natuurlijk een beetje vreemd hoe dit gaat. Maar, ja, u heeft geen idee van de methaanuitstoot en ja, we weten toch al een heel tijdje dat dat moet, dat die opgave eraan komt. Dus het lijkt ons wel zeker zinvol om te weten hoeveel methaan wij nu ongeveer uitstoten als je wil weten hoeveel je minder moet uitstoten. Maar goed, dat is de eerste opmerking. En ten tweede, ja, u zegt: u moet het in die tonnetjes zien, maar u schrijft zelf: de aankoop-opgave is een kwart van de stikstofopgave. De stikstofopgave is dus 2,4 kiloton, dus dan moet er echt, als je die rekensom gaat maken met..., er zitten inderdaad aannames in, als je die rekensom gaat maken, dan moeten we heel veel geld uitgeven en heel veel bedrijven opkopen. En ik denk dat het wel zin... Ik snap wel dat u zegt: we moeten beginnen, maar het is wel zinvol om te weten waar we ook ongeveer naartoe moeten. En als we dus realistisch moeten zijn, dan moeten we gewoon weten van: dit gaat ons heel veel geld kosten en dit is een groot probleem, dat we misschien echt niet gaan oplossen. Tot zover mijn reactie.

De voorzitter. Dank u wel. Mijnheer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet. Ja, voorzitter, ik dacht dat ik mijn best had gedaan om alle vragen te beantwoorden. Als de werkwijze u niet aanstaat vind ik dat prima. Maar dat is aan u inderdaad om dat te bespreken op uw plek in het presidium, want ik ben altijd genegen en bereid, ook onze ambtelijke organisatie, om alle vragen te beantwoorden. Als we geen idee hebben, dan is het ook niet zozeer dat we geen idee hebben, maar het is nooit een vraag geweest, want het gaat niet over hoeveel methaan we hebben. Het gaat over: hoe gaan we reduceren? Dat is de landelijke opgave die we met elkaar aan de orde hebben. Ik denk dat het gewoon heel simpel de kwestie is. En de landelijke opgave voor de agrarische sector, voor de landbouw, het is een nog grotere opgave voor heel Nederland, voor andere sectoren, maar voor de landbouw is het 5 megaton en ik heb u al aangegeven: 3,8 in methaan, 1,2 in lachgas. En vervolgens hebben we gezien ook dat de minister heeft gezegd: dat wil ik vertalen naar de provincies en dat komt er dus aan. Die opgave wordt dus concreet gemaakt en dan zullen we met elkaar daaraan moeten gaan werken. En ik zeg u er ook maar bij: dat loopt gelijk op met de stikstofopgave natuurlijk, want als bij wijze van spreken een agrarisch bedrijf stopt, een melkveebedrijf, vrijwillig, dan betekent dat iets voor de stikstof, maar dat betekent ook iets voor de methaan. Dus dat loopt samen op en ik denk dat het van belang is daar op in te steken. Voorzitter, en vervolgens over het aantal bedrijven en over die 25%. Ik denk dat het goed is te beseffen dat we moeten beginnen en dat zeg ik maar nog een keertje. We hebben tot nu toe via een MGA-regeling die door het Rijk was ingesteld, vier bedrijven kunnen opkopen. Dat zijn inderdaad ingewikkelde processen, dat zijn ingewikkelde besluiten trouwens ook voor mensen om te gaan stoppen, en ik denk dat het goed is te beseffen, maar dat doet u ook, dat we daar met elkaar voor aan de lat staan. Maar zo gauw je dus zegt: het kost veel geld... Het gaat erom dat mensen recht wordt gedaan en dat mensen ook een overheid voor zich zien die ook betrouwbaar is. Ik vind dat ook belangrijk om te benadrukken. En ja, in dit geval, in Overijssel heeft men een rekensom gemaakt. Er is meer dan € 24.000 miljoen beschikbaar, € 24.000 miljoen beschikbaar. Een deel daarvan zal voor beëindiging van bedrijven beschikbaar komen en wij staan voor innovatie, voor verplaatsen, voor een agrarische sector met perspectief. En als mensen willen stoppen, moeten we ze faciliteren. Daar begint het en niet bij hoeveel uiteindelijk. Volgens mij is dat de opgave, voorzitter.

De voorzitter. Een vraag van de heer Moes van de VVD.

De heer Moes: U begon alweer over de innovatie en de € 50 miljoen die daarvoor beschikbaar is gesteld. Wanneer gaan we daarmee starten in Drenthe? Is dat op korte termijn, in 2023 nog?

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Zeker, voorzitter. O, blij dat u die vraag stelt, want ik kan niet alle vragen zelf bedenken, dus dank u wel. De bedoeling is inderdaad dat we dat snel mogelijk doen. We hebben die beschikking binnen, we kunnen aan de slag. We zijn nu aan het kijken hoe we dat het beste ook kunnen vormgeven. Dat wordt ook ingeregeld, samen met Groningen en Friesland. En ja, nu vraagt u me om de datum. Ik wil me daar zelf niet op vastleggen maar ik heb wel een datum gehoord van 1 maart, maar het zou best kunnen zijn dat het 18 februari is, maar het kan ook 15 maart worden. Maar we zijn daar fel op, omdat we zelf hier heel hard om gevraagd hebben en op getamboereerd hebben. Dus ik kan het zelf ook niet maken om te zeggen: we doen het even dit jaar niet, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Moes nog in tweede instantie.

De heer Moes: Heel kort, voorzitter. Blij om dat te horen. En dat wordt dan ook bij alle land..., veehouderijbedrijven in het Noorden uitgezet dan, per 1 maart of 28 februari?

De voorzitter: De heer Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, we hebben voor 2022, 2023, dus 2022, 2023 € 55 miljoen gekregen voor Noord-Nederland, dus dit jaar aan de bak. Alle betrokken veehouders, want het gaat vooral om die innovatie op die bedrijven op dit moment, mogen uiteraard meedoen. Heel graag zelfs. En als u het verder tamboereert doe ik dat ook.

De voorzitter: Ik concludeer dat we hoopvol en positief gestemd dit agendapunt kunnen beëindigen. Ik dank de heer Jumelet voor zijn beantwoording. En dan kijken we even terug naar vorig jaar. In het presidium van 31 oktober 2022 is besloten de agendering van de IPO-brief over de uitvoeringscondities van de stikstofreductie aan minister Van der Wal te behandelen bij agendapunt NPLG tijdens de OGB-vergadering van 23 november. De PVV heeft toen vragen gesteld aan het college en aan andere fracties en toen was het ook de bedoeling dat er gelegenheid zou zijn voor discussie. Nou, dit is niet goed genoeg uit de verf gekomen en in het afgelopen presidium van 6 december is daarom besloten om deze gelegenheid opnieuw te bieden. De vragen vanuit de PVV aan de andere fracties evenals de onderbouwing zijn gisteren naar u gestuurd en ik geef graag het woord aan de fractie van de PVV, de heer Vorenkamp, voor een inleiding. En daarna kunnen eventueel de fracties die dat willen nog reageren op de vragen van de PVV en wellicht ook het college. De spreektijd is 2 minuten maximaal. Ik geef graag het woord aan de heer Vorenkamp, PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u wel, voorzitter. Ik heb een hele korte inleiding. Ik hou het kort, want ik wil jullie graag, jullie als partijen, graag het woord gunnen om antwoord te geven, om duidelijkheid te geven. Ik ben blij dat we het alsnog kunnen bespreken, want het onderwerp is nog even actueel als nu, dat is vanmorgen wel gebleken. En mijn tweede punt is: ik hoop dat alle partijen al deze vragen zo duidelijk mogelijk willen beantwoorden. Er is in de landbouwsector al heel veel onduidelijkheid en laten wij in ieder geval van onze kant wat duidelijkheid ge-

ven, voorzitter. En als derde punt: als de gedeputeerde aanvullingen heeft op zijn beantwoording van de vorige keer, dan wil ik hem hiertoe graag uitnodigen, want de ontwikkelingen gaan tenslotte steeds maar door. Ja, ik noem het ontwikkelingen, maar het zijn eigenlijk verwickelingen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik rond wie er graag wil reageren op de vragen van de PVV en ik begin bij mevrouw Zuiker van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Zuiker: Mag dat vanaf hier, voorzitter? Mag het vanaf hier of moet ik...?

De voorzitter: Ja.

Mevrouw Zuiker: Oké, ik wil graag reageren. De PVV vraagt over het perspectief voor de agrarische sector en de Partij voor de Dieren vindt dat het perspectief voor de agrarische sector regionale biologische plantaardige landbouw is. Dat is namelijk de enige manier waarop we de opgave voor stikstof, water en klimaat kunnen behalen. En als u het over voedselzekerheid heeft, dan moet u het zeker niet hebben over meer intensieve veehouderij. En innovatie, wat dat betreft: wij zijn zeker voor innovatie, maar niet voor schijnoplossingen die het huidige failliete landbouwsysteem in de benen houden. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Zuiker. Anderen, de heer Veldsema, ChristenUnie.

De heer Veldsema: Die daar graag wel inhoudelijk op zou willen reageren, maar ook moet toegeven dat de beschikbare tijd beperkt is. En ja, we hebben de gelegenheid niet gehad. Gisteren waren er ook andere activiteiten, ik heb hem, ik heb nog even gekeken, om 11.00 uur binnengekomen, ja, dan kunnen wij niet op zo'n korte termijn even wat voor het vaderland weg produceren, dus helaas.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Vegter, CDA.

De heer Vegter: Ja, dank u wel, mevrouw de voorzitter. Even over de open deuren die hier door de PVV worden ingetrapt, waar we ook nog even van moeten bijkomen zelfs. Wij hebben als CDA vroegtijdig en voortdurend en bij herhaling door middel van bijdragen, moties en diverse persmomenten, duidelijk gemaakt, dat wij op een aantal punten stevige kritiek hebben op de wijze waarop het stikstofdossier vanuit Den Haag is aangevlogen. Zo hebben wij gepleit voor de PAS-melders, voor innovatie en tegen gedwongen uitkoop. En eerlijk is eerlijk: wat het tot nu toe heeft bijgedragen, dat is maar zeer de vraag, want we zijn er nog steeds niet. Ik ben ook wel benieuwd wat de regering er zelf van vindt, maar dat terzijde. We zien nog steeds grote onzekerheid in de sector, radeloosheid bij redelijke mensen die elke dag zorgen voor de natuur, zorgen voor hun dieren en met de grootste zorg veilig voedsel produceren. Er is nog steeds geen duidelijk perspectief, er is nog geen legalisatie van de PAS-melders, er zijn nog geen duidelijke doelen voor alle sectoren, er is nog steeds onvoldoende draagvlak en we zien ook nog steeds omgekeerde vlaggen. Wij vinden de aanpak die we in Drenthe hebben gekozen om samen met alle belanghebbenden aan tafel te zitten en de gebiedsplannen gezamenlijk te maken goed, ook al zijn alle te realiseren doelen nog niet volledig duidelijk. En zoals de gedeputeerde het meestal zegt: geef ons geld en vertrouwen. Daar gaat het om. En we kijken met belangstelling uit naar het landbouwakkoord dat onder leiding van minister Adema geproduceerd wordt. En nog even voor mijnheer Vorenkamp: wij koersen gewoon aan op 2035 want dat is de wet. Tot zover.

De voorzitter. Dank u wel. Mevrouw Kleine Deters, D66.

Mevrouw Kleine Deters. Ja voorzitter, dank u wel. Deze vragen hebben we een paar maanden geleden al toegestuurd gekregen, waren eerder geagendeerd maar zoals gesteld niet besproken naar tevredenheid. D66 wil graag op de inhoud het debat voeren. En op de vragen die gesteld zijn, kunnen wij geen antwoord verzinnen dat we nog niet eerder aan de orde hebben gesteld, dat we niet eerder hebben ingebracht, zoals eigenlijk ook mevrouw Zuiker aangeeft wat betreft de visie van D66. Laten we onze verantwoordelijkheid nemen, laten we aan de slag gaan. Laten we op de inhoud, laat die leidend zijn, inhoud-gestuurd, niet geld-gestuurd. En verdere detaillering in de beantwoording op te vragen lijkt ons niet aan de orde, omdat er echt geen enkele nieuwe vraag bij zit. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel. En we kijken verder. Even kijken, de heer Schomaker van de Partij van de Arbeid.

De heer Schomaker. Ja, voorzitter, dank u wel. We sluiten ons helemaal aan bij de argumentatie van D66. En ik wil ook heel graag eventjes van de gelegenheid gebruikmaken om het college een groot compliment te geven over de stand van zaken stikstof, Drentse aanpak. We gaan zelfs nog een stapje verder. Het is verkiezingstijd, dan is bewieroking van andere kandidaten niet gebruikelijk. Maar oprechtheid is ook een groot goed in de politiek, dus aan het adres van gedeputeerde Jumelet een groot compliment, u gaat onverdroten voort met de ambtelijke staf en de partners. Respectvol, menselijke maat, geen patstellingen, samenwerken: prima. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter. Dank u wel. We gaan verder met mijnheer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe.

De heer Schoenmaker. Ja, dank u wel voorzitter. Ja, we zullen toch een korte reactie geven. We sluiten ons eigenlijk volledig aan bij de ChristenUnie. Gistermiddag gekregen, nieuwjaarsborrel, 's avonds politiek. En inhoudelijk hebben we dat dus nu niet extra weer voor kunnen bereiden. De woorden van het CDA spreken ons aan. Wij hebben ook duidelijk iedere keer aangegeven: PAS-melders: zoek een oplossing, biedt perspectief. Die meningen en inzichten zijn echt niet veranderd. Dus ja, daar wou ik het eigenlijk bij laten voor dit moment.

De voorzitter. Dank u wel. We gaan naar de heer Duut, JA21.

De heer Duut. Die het nog korter kan, want wij sluiten ons aan bij het betoog van het CDA.

De voorzitter. Dank u wel. Aan deze kant, niemand meer? Ja, de heer Van de Weg, SP.

De heer Van de Weg. Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, toen wij de vragen onder ogen kregen, mijn eerste neiging is dan toch: we kijken serieus naar de vragen en de manier en het onderwerp waar het over gaat. Natuurlijk is het ook, denk ik van: nou, de heer Vorenkamp, de PVV heeft die vragen gesteld, dus die worden vanuit een bepaalde invalshoek... En het zijn ook een beetje gesloten vragen voor ons gevoel. En ik kreeg al gaandeweg ook een beetje, dat ik denk: ik voel me net een hondje die op moet zitten en een pootje moet geven om toch weer die vragen met een ja of een nee, een misschien, een ja maar, een als en indien... Dus ja, daar voelen wij eigenlijk niet zoveel voor. Wij willen daar heel graag een discussie over, ook breder wat ik net ook zei,

ook vanuit een positieve invalshoek als het over bijvoorbeeld de Regio Deal Natuurinclusieve landbouw gaat. Dat zijn ook onderdelen die er voor mijn gevoel, voor ons gevoel bij betrokken moeten worden. En eigenlijk voor een groot deel spreek ik mij, spreken wij ons, of sluiten wij ons aan bij de voorgaande sprekers, gedifferentieerd naar de inbreng.

De voorzitter. Dank u wel. Dan zie ik verder geen vingers meer van fracties die nog willen reageren op de vragen van de PVV. Dan kijk ik mijnheer Vorenkamp aan. Wilt u dan wellicht nog als laatste iets zeggen?

De heer Vorenkamp: Ja, ik heb gevraagd in mijn korte inleiding aan partijen om duidelijkheid te geven. Het is inderdaad verkiezingstijd, dus dat speelt natuurlijk een rol, maar om duidelijkheid te geven over hun visie op dit gebied. En nou ja, een aantal partijen die ik wil dankzeggen zijn daar op ingegaan, de meeste partijen niet. Dat is heel veelbetekenend, niet voor mij zozeer maar vooral voor de sector en voor de mensen in Drenthe. Daar wil ik het bij laten, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter. Dank u wel, mijnheer Vorenkamp. En dan sluit ik dit agendapunt.

9. IPO-, SNN-, EU-aangelegenheden, NRK en Verbonden partijen

De voorzitter. en dan gaan wij verder met agendapunt 9. Dat zijn de IPO-, SNN- en EU-aangelegenheden. Is er iemand die daar iets over wil zeggen? Niet het geval.

10. Sluiting

De voorzitter. Dan kijk ik naar de klok en dan is het 12.25 uur, nee, 12.28 uur. En dan dank ik een ieder voor zijn bijdrage en dan wens ik u smakelijk eten en ik sluit de vergadering. Dank u wel.